

نگرشی به آموزش در هنرستان‌های کشاورزی

اسماعیل اخبار^۱، علی شمس^۲، غلامرضا مجردی^۳، شادعلی توحیدلو^۴، حلیمه رزمی^۵

۱- دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان

۲ و ۳- دانشیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان

۳- استادیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان

۵- دانش آموخته دکتری، آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان

چکیده

آمار سال‌های اخیر گویای کاهش انگیزه و گرایش دانش‌آموزان جهت ادامه تحصیل در رشته‌های متوسطه کشاورزی و نیز نبود زمینه‌های یافتن شغل مناسب توسط دانش‌آموختگان این هنرستان‌ها در بخش کشاورزی است. شناخت وضعیت موجود نظام متوسطه کشاورزی پیش‌نیاز هرگونه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در این زمینه است و این تحقیق نیز باهدف، تحلیل وضعیت نظام آموزش کشاورزی در هنرستان‌ها انجام شد. جامعه آماری شامل ۱۰۰۰ نفر بود که ۸۵۱ نفر آن‌ها هنرآموز و سایر عوامل اجرایی آموزشی و ۱۰۷ نفر دیگر مدیران ۱۰۷ هنرستان کشاورزی و ۴۲ نفر کارشناسان آموزش فنی و حرفه‌ای زیرمجموعه وزارت آموزش و پرورش در کل کشور بودند. در تحقیق کیفی داده بنیان حاضر با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، فرایند گزینش و ارزیابی نمونه‌های موردبررسی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه داشت که در نهایت ۶۸ نفر از ۲۲ استان کشور به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای تأیید پایایی داده‌ها از یادداشت‌برداری دقیق در طی گردآوری داده‌ها استفاده شد که موارد مهم در حین مصاحبه توسط محققان ثبت، ضبط و یادداشت‌برداری شد. تکرار مطالب و مفهوم توسط کارشناسان نشان‌دهنده پایایی مناسب داده‌های جمع‌آوری شده بود. یافته‌ها نشان داد که در طی فرایند تحلیل داده‌ها ۲۴۶ مفهوم در مرحله کدگذاری باز شناسایی شد که در حول ۵۲ محور قرار داشتند؛ مقولات محوری نیز در ۱۲ مقوله گسترده و انتخابی دسته‌بندی شدند که شامل همه‌ی مؤلفه‌های نظام آموزشی در مقطع متوسطه است. با توجه به ماهیت مسئله‌ها و تنگناهای شناسایی‌شده، هرگونه اصلاح و ارتقای وضعیت موجود این نظام، نیازمند در نظر گرفتن مدیریت ساختارمند و فراگیر مسئله‌ها و تنگناها است.

نماینده واژگان: نظام آموزش کشاورزی، نظام فنی و حرفه‌ای

نویسنده مسئول: علی شمس

رایانامه: shams@znu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۳۰

تاریخ ارسال: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲

مقدمه

امروزه یکی از نگرانی‌های مهم و جدی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان نظام‌های آموزشی جهان، گذار دانش‌آموزان از مدرسه به بازار کار است (قهاری و همکاران، ۱۳۹۸). نقش آموزش و پرورش در ارتقا و بهبود ظرفیت‌های تولیدی افراد و به‌عبارت‌دیگر بهبود کارآمدی نیروی انسانی و تأثیر آن در افزایش بهره‌وری و تولید از دهه ۱۹۵۰ مورد توجه قرار گرفته است. در پی آن در دهه ۱۹۶۰، این مهم، توسط نظریه‌پردازانی همچون تئودور و بیکر با عنوان سرمایه انسانی مطرح شد. بر مبنای این نظریه با فزونی سرمایه انسانی بهره‌وری نیروی کار افزایش می‌یابد و این امر منجر به رشد اقتصادی کشورها می‌شود (رحمانی و همکاران، ۱۳۸۲). تربیت و آموزش انسان ماهر و توانمند از هدف‌هایی است که برنامه‌ریزان آموزشی در طراحی برنامه‌ها به آن توجه ویژه‌ای دارند، ایجاد روحیه کار و کارآفرینی در دانش‌آموزان موجب توسعه فرهنگ بالنده در آحاد جامعه شده و زمینه لازم را برای توسعه کشور فراهم می‌آورد (شاهپوری و همکاران، ۱۳۹۷).

آموزش فنی و حرفه‌ای ابزاری بنیادی برای رشد و توسعه اقتصادی است (ادوین^۱ و همکاران، ۲۰۱۷) در کشورهای توسعه‌یافته سهم قابل توجهی از تولید ناخالص ملی را به نظام آموزش نسبت می‌دهند (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۲، ۲۰۰۲). امروزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای کشورها نقش راهبردی و کلیدی ایفا می‌کند (ریفیلد^۳ و همکاران، ۲۰۱۳)، این نوع از آموزش‌ها از رکن‌های مهم توسعه پایدار مورد تأکید سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان‌های تربیتی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (یونسکو)^۴ و سازمان بین‌المللی کار^۵ قرار گرفته است (محمدعلی، ۱۳۹۰). در بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش کشاورزی دارای جایگاه ویژه‌ای است (فیضی خزایی، ۱۳۹۲). تربیت نیروی کار ماهر و متخصص

از طریق آموزش‌های کشاورزی منجر به افزایش ارزش افزوده بخش کشاورزی می‌شود (سلیمانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۵). توسعه منابع انسانی موردنیاز برای بهره‌وری کشاورزی، نقش عمده‌ای در دستیابی به امنیت غذایی و پایداری ملی ایفا می‌کند (انجی و همکاران، ۲۰۲۱).

در طی سه دهه گذشته نظام آموزش کشاورزی در کشورهای پردرآمد و به میزان کمتری در کشورهای کم‌درآمد آغاز به تغییر و دگرگونی رویکردهای نهادی و آموزشی خود کرده‌اند و کشاورزی به‌عنوان یکی از سرمایه‌های اصلی رشد اقتصادی و اشتغال، مدرن‌سازی شده است. (نوبلاچ^۶، ۲۰۰۸ و آیتال^۷، ۲۰۲۰). در مقابل، نظام‌های آموزش کشاورزی در بسیاری از کشورهای کم‌درآمد با چالش بی‌توجهی به آموزش‌های کشاورزی روبرو شده است و به‌احتمال توانایی انسانی و نهادی برای نوآوری در نظام آموزش کشاورزی از ابتدایی تا تحصیلات دانشگاهی وجود ندارد و در نتیجه دانش‌آموزان مستعد و سرآمد روستایی، علاقه‌ای به تحصیل در رشته‌های کشاورزی پیدا نمی‌کنند (آلام^۸ و همکاران، ۲۰۰۹ و انجی^۹ و همکاران، ۲۰۲۱).

در ایران، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در دو بخش رسمی و غیررسمی در حال اجراست؛ و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در قالب رسمی توسط هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش و دانشگاه علمی-کاربردی و آموزش‌های غیررسمی از طریق مراکزهای آموزش فنی و حرفه‌ای که به‌طور مستقیم زیر نظر سازمان فنی و حرفه‌ای کشور فعالیت می‌کنند ارائه می‌شود (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸، فیضی خزایی، ۱۳۹۲).

هنرستان‌های کشاورزی به‌عنوان بخشی از نظام آموزش متوسطه منبع اصلی تربیت نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر به شمار می‌آیند (لشگر آرا و همکاران، ۱۳۹۳). آمارها گویای آن است که به‌رغم سهم ۱۷/۴ درصدی بخش کشاورزی در اشتغال کشور

(مرکز آمار ایران، ۱۳۹۹)، گرایش و جذب دانش آموزان به تحصیل در رشته‌های کشاورزی بسیار کم است و تنها ۰/۷۴ درصد از کل دانش‌آموزان متوسطه در رشته‌های کشاورزی تحصیل می‌کنند. افزون بر این، دانش‌آموختگان کشاورزی در یافتن شغل مناسب و مرتبط با تخصص خود با مسئله‌های گوناگونی روبرو هستند (زارع و همکاران، ۱۳۹۷). گرایش کم دانش‌آموزان به رشته‌های کشاورزی و مسئله‌های موجود در اشتغال دانش‌آموختگان کارآیی و موفقیت نظام آموزش کشاورزی ایران را زیر سؤال برده است. از آنجاکه موفقیت یک نظام آموزشی با کارایی داخلی و خارجی سنجیده می‌شود. کارایی داخلی به رابطه بین ورودی‌ها و خروجی‌ها و آنچه در فرآیندهای آموزشی و پرورشی رخ می‌دهد، تمرکز دارد. کارایی خارجی به خروجی‌های فرآیند آموزش در رابطه با تأمین نیازهای اقتصادی و اجتماعی اشاره دارد. بر این مبنای، نظام‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای موفق بهترین نتایج آموزشی را با حفظ کارایی داخلی بالا تولید می‌کنند (سو، ۲۰۱۶). حفظ و ارتقای کارایی نظام‌های آموزشی نیازمند ارزشیابی بهینه و شناخت وضعیت موجود و مسئله‌ها و تنگناهای آن است. در این زمینه پژوهش‌های پرشماری به انجام رسیده است.

پیرامونی و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی علت‌های ناکارآمدی هنرستان‌های کشاورزی استان خوزستان دریافتند که مهم‌ترین چالش‌ها و مسئله‌های پیش روی هنرستان‌های کشاورزی شامل بازدارنده‌های خانوادگی، پژوهشی، انگیزشی، نهادی، مدیریتی و مالی است. از نظر آنان پایین بودن سطح دانش خانواده‌ها، مسئله‌های معیشتی هنرجویان، نبود هماهنگی محتوی آموزشی با نیاز بازار کار منطقه و نبود آموزش‌های ضمن خدمت برای هنرآموزان، نبود امکان به‌کارگیری روش‌های تدریس گوناگون، ناتوانی در برنامه‌ریزی آموزشی و ارزشیابی، وجود معارض‌های دولتی و خصوصی برای

زمین هنرستان‌ها و غیرقابل کشت بودن برخی از آن‌ها، کمبود آب کشاورزی، فرسودگی ماشین‌های کشاورزی، فضای آموزشی نامناسب، نبود مدیریت درست برای استفاده از منبع‌ها، نبود دادوستد بین هنرستان‌ها و دیگر نهادها، کمبود نیروی انسانی از جمله عامل‌های بازدارنده در دستیابی به هدف‌های هنرستان‌ها بودند.

سو^{۱۱} (۲۰۱۶) در پژوهش خود با برجسته کردن بازار کار بخش کشاورزی به‌عنوان پایه‌ای بنیادی در طراحی آموزش‌های کشاورزی، گزارش کرد که توانایی دانش‌آموختگان هنرستان‌های کشاورزی در بهره‌مندی از فرصت‌های بازار کار بخش کشاورزی، توانایی هنرستان‌ها در حل پرسش‌ها و مسئله‌های کشاورزان و صنایع کشاورزی و همچنین تأثیر بالای هنرستان‌های کشاورزی در اقتصاد محلی از ویژگی‌های مهم برای ارزیابی موفقیت این هنرستان‌ها بوده است. تأمین تجهیزات و تأسیسات مناسب، تقاضامحور کردن آموزش‌های کشاورزی، ایجاد و تداوم ارتباط مؤثر هنرستان‌ها با بازار کار و شرکت‌های فعال در کار کشاورزی و تلاش بیشتر دولت برای بهبود وضعیت تولید در بخش کشاورزی از ضرورت‌ها و الزام‌های توسعه آموزش‌های کشاورزی و موفقیت در جذب هنرجویان مستعد است. اوتو کونورین (۲۰۱۷)، عمده‌ترین چالش‌های پیش روی آموزش و یادگیری مؤثر علوم کشاورزی در آموزشگاه‌های دولتی را زمین‌های کشاورزی ناکافی برای اجرای درس‌های عملی، بودجه ناکافی برای مدیریت علمی آموزش‌های عملی کشاورزی، نبود توانایی در دانش آموزان برای کار منظم در صحرا و استفاده از روش‌های سنتی تدریس بیان کردند. هورست^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی عنوان کردند که باور همگانی مردم بر این است که کشاورزی شغلی پست و سطح پایین نسبت به دیگر کارهاست.

پازوکی و همکاران (۱۴۰۱) به تأثیر ارکان نظام آموزشی بر توانمندسازی هنرجویان تأکید کردند. امین‌زاده

موحدی و همکاران (۱۳۹۲)، نیز کمبود ابزار و امکانات و قدیمی بودن اقلام موجود، کم‌اهمیت بودن روش‌های ارزشیابی عملی، بیکاری دانش‌آموختگان، نبود زمینه‌ی استفاده از روش‌های فعال و فناوری‌های نوین، برنامه‌ریزی نامناسب دروس کشاورزی را از جمله مهم‌ترین چالش‌های پیش‌آمده برای هنرستان‌های کشاورزی استان‌های همدان و کردستان عنوان کردند. مرادی و عمانی (۱۳۹۷) بازنگری در ساختار آموزشی هنرستان‌ها، همکاری بین بخشی، تحلیل کتاب‌های درسی با نظر هنرآموزان و توسعه کارآفرینی و افزایش اختیار مدیران را به‌عنوان مهم‌ترین راهبردهای بهبود نظام آموزشی هنرستان‌های کشاورزی برشمردند. جهانیان (۱۳۸۹)، صلاحیت‌های موردنیاز مدیران آموزشی را مواردی چون صلاحیت‌های مدیریتی و رهبری، صلاحیت‌های اقتصادی (شغلی و کاری)، صلاحیت‌های اجتماعی، فناوری و پژوهشی می‌داند. کاووسی (۱۳۸۷)، در بررسی و ارزیابی دیگری، گزارش کرد که تنها حدود ۲۰ درصد از دانش‌آموختگان در شغل‌های مرتبط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند و بخشی از چالش‌های اشتغال دانش‌آموختگان فنی و حرفه‌ای به محدودیت‌های بازار کار و قسمتی به چگونگی برنامه‌های آموزشی مربوط می‌شود.

همان‌طوری که مشاهده می‌شود، بیشتر بررسی‌های صورت گرفته به‌صورت موردی رکن یا رکن‌هایی از نظام آموزش کشاورزی متوسطه را در منطقه‌های خاص بررسی کرده‌اند و هیچ‌کدام، نظام جدید آموزش متوسطه کشاورزی در حال اجرا را بررسی و ارزیابی نکرده‌اند. در شرایط کنونی بررسی پیشرفت و اثربخشی و تأثیر تغییرهای جدید در همه رکن‌های نظام آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی می‌تواند مسئولان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران آموزش متوسطه کشاورزی را در جهت اصلاح و تقویت نظام آموزش متوسطه کشاورزی یاری دهد. این تحقیق کیفی نیز با هدف گردآوری و

و همکاران (۱۳۹۹) نیز پیشنهاد کردند که با تدوین نظام جامع ارزیابی آموزشی و محتوای آن با توجه به ملاک‌های آموزش کار و برقراری سازوکار بازخورد منظم و روزآمد و اصلاح و بهسازی برنامه‌های هنرستان‌ها، موجبات رشد خلاقیت و کارآفرینی در دانش‌آموختگان فراهم خواهد شد. بنا بر نتایج بررسی‌های موسوی (۱۳۹۹)، معلمان بانگیزه و اثربخش می‌توانند موجبات پیشرفت و تعالی نظام تعلیم و تربیت را محقق سازند. باین‌حال تقی‌بیگی و خسروی‌پور (۱۳۹۹) گزارش کردند که در رشته‌ها و بخش‌های مختلف کشاورزی گستردگی و تنوع زیادی وجود دارد و می‌توان نبود تنوع و ناکافی بودن مطالب را به‌عنوان یک آسیب موردتوجه قرار داد. تقی‌بیگی و خسروی‌پور (۱۳۹۹) نیز گزارش کردند که بین محتوا و نیاز بازار کار تناسب وجود ندارد. همچنین تقی‌بیگی و خسروی‌پور (۱۳۹۹) انعطاف‌ناپذیر بودن ساختار آموزش و برنامه‌ریزی‌های از بالا به پایین، کوتاه بودن طول دوره آموزشی و کمبود امکانات و تجهیزات کارگاهی را به‌عنوان مهم‌ترین آسیب‌های مرکزهای آموزش کشاورزی گزارش کردند. مؤذن و همکاران (۱۳۹۲)، گزارش کردند که بهبود مهارت‌ها و ویژگی‌های حرفه‌ای آموزشگران و فراهم کردن شرایط لازم به‌منظور افزایش رضایت شغلی آنان از عامل‌های تأثیرگذار در ارتقای سطح کار شغلی آنان است. موحد محمدی و همکاران (۱۳۹۳) عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش‌های متوسطه کشاورزی را در ارتباط با چهار رکن مهم آموزش‌ها شامل آموزشگر، فراگیر، فضا و امکانات آموزشی و روش‌های تدریس و مدیریت کلاس بررسی کردند و نشان دادند که کیفیت ابزار و ماشین‌ها در صحرا، تخصص و مهارت آموزشگر در موضوع درس، به‌کارگیری روش‌های تدریس گوناگون و مناسب، استفاده از فیلم‌های آموزشی مرتبط با موضوع درس و علاقه‌مندی دانش‌آموز به رشته تحصیلی مهم‌ترین عواملی بودند که بر کیفیت آموزش‌های متوسطه کشاورزی تأثیر گذارند.

تجزیه و تحلیل دیدگاه بخش مهمی از ذینفعان نظام آموزش کشاورزی نسبت به وضعیت کنونی و چالش‌ها و مسئله‌های نظام آموزش متوسطه کشاورزی انجام شد. در این راستا ارکان این آموزش‌ها شامل هنرجو، هنرآموز، محتوی درسی و برنامه‌ریزی آموزشی، روش‌های تدریس، تأسیسات و تجهیزات و بازار کار بررسی شد.

روش‌شناسی

دیدمان تحقیق کیفی بوده و با رویکرد نظریه داده بنیان یا زمینه‌ای (Grounded theory) انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل ۸۵۱ نفر هنرآموز و عوامل اجرایی آموزشی و ۱۰۷ نفر مدیر هنرستان کشاورزی و ۴۲ نفر کارشناس آموزش فنی و حرفه‌ای زیر مجموعه وزارت آموزش و پرورش در سراسر کشور (برابر با ۱۰۰۰ نفر) بود. از طریق روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف، فرایند انتخاب و بررسی نمونه‌های مورد بررسی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه پیدا کرد و سرانجام ۶۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب و بررسی شدند. از این شمار، ۵۷ نفر هنرآموز و مدیر و عوامل اجرایی آموزش‌ها بودند که از استان‌های تهران، سیستان و بلوچستان، فارس، آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی، کردستان، کرمانشاه، زنجان، قزوین، خوزستان، گیلان، گلستان، اصفهان، همدان، یزد، خراسان رضوی، خراسان شمالی، اردبیل، ایلام، کرمان و لرستان بودند و ۱۱ نفر نیز کارشناسانی بودند که از استان‌های تهران، اصفهان، زنجان، آذربایجان شرقی، کردستان، یزد، گیلان، مازندران و خراسان رضوی انتخاب و بررسی شدند. در فرایند گردآوری داده‌ها (به مدت ۱۲ ماه از اردیبهشت ۱۴۰۰ تا اردیبهشت ۱۴۰۱)، از مصاحبه عمیق و در قالب حضوری و غیرحضوری (با استفاده از واتس‌آپ یا دیگر شبکه‌های مجازی و نیز تلفنی) استفاده شد. همه‌ی مصاحبه‌ها با رعایت اخلاق پژوهشی و کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان ضبط شد. همه فایل‌های صوتی توسط محقق به متن

تبدیل و آنگاه تحلیل شدند. برای تأیید پایایی داده‌ها از یادداشت‌برداری دقیق در طی گردآوری داده‌ها استفاده شد که موارد مهم در حین مصاحبه توسط محققان ثبت و ضبط و یادداشت‌برداری شد. افزون بر این، تکرار مطالب و مفاهیم توسط کارشناسان نشان‌دهنده پایایی مناسب داده‌های گردآوری شده بود. همچنین، ضبط صدا با هماهنگی مصاحبه‌شوندگان، یکی از شیوه‌های مورد استفاده محققین در تأیید پایایی داده‌ها بود که امکان مرور مجدد مصاحبه‌ها و یادداشت‌برداری دقیق اطلاعات را فراهم می‌کرد. برای ایجاد مقوله‌ها، فایل‌های متنی به صورت انفرادی بررسی و مقوله‌های موجود، استخراج و تعریف شدند. در مصاحبه‌های بعدی اگر قسمتی از متن مربوط به کدی بود که پیش از آن تعریف شده بود آن قسمت به کد مربوطه انتقال داده می‌شد و به فراوانی‌های آن مقوله افزوده می‌شد. مرحله بعدی کدگذاری محوری بود که مقوله‌های استخراج شده مرتبط به هم در دسته‌های جداگانه قرار گرفتند. در مرحله آخر نیز کدگذاری انتخابی یا گزینشی بود که مدل‌سازی انجام شد.

یافته‌ها

در این تحقیق وضعیت موجود و چالش‌ها و مسئله‌های آموزش متوسطه کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی زیرمجموعه وزارت آموزش و پرورش از دیدگاه کارشناسان کشاورزی اداره‌ها، هنرآموزان، مدیران هنرستان‌های کشاورزی بررسی شد. این مسئله‌ها و چالش‌ها در قالب مفهوم حاصل از کدگذاری باز و محوری در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
کمبود نیروی انسانی متخصص / بالابریزه و مدیریت نامناسب جذب و استخدام نیروی انسانی مورد نیاز	کمبود نیروی انسانی متخصص	هنرستان‌های کشاورزی بدون نیروی انسانی متخصص مورد نیاز در بخش‌های کارگاهی هستند.	۱۰۲
		بهرغم نیاز هنرستان‌ها به نیروی جدید، به هنرستان‌های کشاورزی نیرویی اختصاص داده نمی‌شود و هنرستان‌ها حق به‌کارگیری هیچ نیرویی را ندارند و این در عمل تعطیل کردن هنرستان است.	۶۳
		نیروی انسانی لازم برای اجرای محتواهای جدید و آموزش آن‌ها در اختیار هنرستان‌ها نیست.	۳۷
		نیروهای تعریف‌شده برای هنرستان‌های کشاورزی برای آموزش‌های کشاورزی کافی نیست.	۳۵
		هنرستان‌ها نیروی شبگرد و سرپرست بخش ندارند.	۲۸
		آموزش‌های کشاورزی نیاز به همکاری هم‌زمان گروه آموزشی (استادکار، کارگر، هنرآموز و متصدی آزمایشگاه ...) دارد که این مهم در شرایط کنونی به دلیل کمبود نیرو امکان‌پذیر نیست.	۲۸
		افراد که تدارکات لازم را برای انجام آموزش‌های عملی فراهم کنند در هنرستان‌های کشاورزی وجود ندارد.	۲۰
		نیروهای بخش‌های اداری هنرستان به‌صورت نامتوازن جذب‌شده‌اند.	۱۷
		پس از انتقال مسئولیت هنرستان‌ها به آموزش و پرورش منطقه‌ها، هنرستان‌ها به‌شدت از نظر نیروی انسانی و بودجه دچار مسئله شدند.	۵۵
		ملاک‌های کنونی در جذب نیرو در آموزش و پرورش ملاک‌های درستی نیست و مبتنی بر برخی اولویت‌بندی‌های نادرستی است که آموزش را به‌شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد.	۲۷
		قرار دادن هنرستان‌های کشاورزی ذیل هنرستان‌های فنی موجب حذف نیروهای مورد نیاز از چارت سازمانی هنرستان‌های کشاورزی با توجه قانونی شده است.	۱۰
		منطقه‌های آموزش و پرورش به دلیل سیاست‌های انقباضی دولت در تأمین نیروی انسانی، کمبود نیروی انسانی مورد نیاز را با کاهش نیروی انسانی هنرستان‌ها جبران کردند.	۹
		به جهت کمبود اعتبارات و توان مالی، آیین‌نامه‌های جدید روزبه‌روز دست هنرستان‌ها را در استفاده از نیروهای موجود می‌بندند این در حالی است که هیچ‌گونه استخدامی برای جایگزینی نیروهای بازنشسته و خارج‌شده از مدار کار وجود ندارد.	۶

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
کمبود نیروی انسانی متخصص / بالکلیزه و مدیریت نامناسب جذب و استخدام نیروی انسانی موردنیاز	حقوق اندک و نبود/کمبود انگیزه و علاقه کافی در بین کارکنان و هنرآموزان	پرداخت اندک حقوق و مزایا برای هنرآموزان کشاورزی در برابر کار سخت از علت‌های دلسردی آنان در اجرای آموزش کشاورزی است	۳۴
		بسیاری از هنرآموزان شغل دوم و سوم خود را آموزشگری می‌دانند.	۲۶
	نبود زمینه‌ی درگیر کردن هنرآموزان در فعالیتهای عملی کشاورزی و درآمد	بسیاری از آموزشگران کشاورزی به دلیل نیاز مالی در شغل‌هایی همچون بنگاه‌های مسکن کار می‌کنند که هیچ ارتباطی با آموزش‌های کشاورزی ندارد.	۲۵
		بسیاری از آموزشگران توانمند نیز به دلیل عدم دریافت حقوق مناسب از توانایی‌های خود استفاده نمی‌کنند.	۱۲
	به دلیل اختصاص ندادن سرانه‌های خوابگاهی و آموزشی و پرورشی مدیران به‌ناچار از درآمدهای ناشی از فروش تولیدها به‌عنوان جایگزین استفاده می‌کنند که مدیران را ناتوان از پرداخت کارمزد به هنرآموزان می‌کند.	اکثریت هنرآموزان هنرستان علاقه‌ای به کار خود ندارند.	۸
		در دوره‌های ضمن خدمت که برگزار می‌شود، هنرآموزان حوصله و تحمل چند ساعت آموزش را نیز ندارند برای این که انگیزه‌ای برای آن‌ها ایجاد نشده است.	۵
	فعالیت‌های عملی کشاورزی و درآمد به‌دست‌آمده	به دلیل اختصاص ندادن سرانه‌های خوابگاهی و آموزشی و پرورشی مدیران به‌ناچار از درآمدهای ناشی از فروش تولیدها به‌عنوان جایگزین استفاده می‌کنند که مدیران را ناتوان از پرداخت کارمزد به هنرآموزان می‌کند.	۲۹
		نبود زمینه‌ی بهره‌مندی هنرآموزان از سودمندی کشت و کار در زمین‌های کشاورزی باعث می‌شود که هنرآموزان همانند کارمندان اداری تنها در زمان اداری حضور داشته و تنها به امور آموزشی خود بپردازند.	۲۶
	ناکافی و ناکارآمد بودن آموزش‌های ارائه‌شده به هنرآموزان (بدو و حین خدمت)	حقوق و مزایای اندک پرداختی به هنرآموزان کشاورزی در برابر کار سخت از علت‌های دلسردی آنان در اجرای آموزش کشاورزی است.	۹
		دوره‌های کوتاه‌مدت ۵ تا ۱۰ روزه که اکنون برای آموزش هنرآموزان در بدو استخدام برگزار می‌شود، هیچ‌وقت توانایی لازم را برای تدریس در هنرآموزان جدید ایجاد نخواهد کرد. در ده روز کسی فن آموزشگری یاد نمی‌گیرد.	۳۴
	نیاز به ایجاد تربیت آموزشگر کشاورزی به‌شدت وجود دارد ولی تاکنون به این امر بها داده نشده است.	دوره‌های کوتاه‌مدتی که در بدو استخدام برای نوهنرآموزان برگزار می‌شود جدی گرفته نمی‌شود و بیشتر جنبه‌ی رفع تکلیف دارد	۳۳
		آموزش‌های ضمن خدمتی که برای هنرآموزان انجام می‌شود بدون کارایی و اثربخشی لازم است.	۱۸
	دانشگاه شهید رجایی هرگز به فکر آموزش‌های کشاورزی در این دانشگاه نبوده است، زیرا که در آموزش و پرورش جا برای آموزش‌های کشاورزی تنگ است.	آموزش‌های مربوط به روش تدریس و چگونگی ارزشیابی از هنرجویان در نظام آموزشی موجود برای هنرآموزان جدید وجود ندارد.	۱۴
			۵

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی	
کمبود نیروی انسانی متخصص / بالابردن مدیریت نامناسب جذب و استخدام نیروی انسانی مورد نیاز	ارتباط اندک صلاحیت‌های فنی و حرفه‌ای هنرآموزان با دروس و محتوای تدریسی در هنرستان	اکثریت هنرآموزان در ارتباط با درس‌های رشته‌های تخصصی مورد تدریس خود مهارت لازم را ندارند.	۴۷	
		آموزشگران ما چون دوره‌های روش تدریس و روانشناسی را طی نکرده‌اند توانمندی مورد انتظار برای انجام آموزش‌های کشاورزی را ندارند.	۲۱	
		اکثریت هنرآموزان صلاحیت لازم را برای آموزش کشاورزی ندارند.	۱۵	
		از هنرآموزان غیر مرتبط و غیرمتخصص در تدریس درس‌های مختلف کشاورزی استفاده می‌شود.	۱۸	
		به دلیل نامناسب بودن ساختار استخدام، بسیاری از نیروهایی که به‌عنوان هنرآموز استخدام می‌شوند شایستگی‌های فنی و عمومی لازم را برای تدریس رشته‌های کشاورزی ندارد.	۱۶	
		تسلط اکثریت هنرآموزان در ارتباط با درس‌های رشته‌های مورد تدریسشان در حد دانش نظری است.	۱۴	
		هنرآموزان خوب قادر هستند که از کمترین امکانات بالاترین استفاده را ببرند متأسفانه ما از وجود هنرآموزان خوب محرومیم.	۳	
		هنرآموزان برای تدریس کتاب‌ها، قسمت‌های اول کتاب را که شیوه تدریس در آن‌ها آمده را نمی‌خوانند.	۲	
		روند جذب هنرآموز برای آموزش کشاورزی در آموزش و پرورش به دلیل وجود اولویت‌های گوناگون و سهمیه‌های مختلف، روند بسیار نامناسبی است.	۶۹	
		وجود سهمیه‌ها در جذب هنرآموزان برای آموزش کشاورزی مخل آموزش‌های کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی است.	۴۱	
		سیاست‌های نادرست جذب و استخدام هنرآموزان	افراد جذب شغل هنرآموزی می‌شوند که دولت خود را متعهد به تأمین شغل برای آنان می‌داند و تنها ایجاد شغل برای داشتن درآمد ماهانه برای آنان مدنظر است نه صلاحیت‌های تدریس.	۳۱
		در حال حاضر به دلیل اینکه نظام آموزشی به آموزش‌های کشاورزی اهمیتی نمی‌دهد، جذب معلمان توانمند برای آموزش کشاورزی در دستور کار نیست.	۲۷	
		بیشتر افرادی که جذب آموزش و پرورش می‌شوند با استفاده از سهمیه‌ها و استفاده از اولویت‌های خاص برای مثال ایثارگری و ... وارد آموزش و پرورش می‌شوند.	۱۷	
		بنیادها و نهادها به دلیل ضعف مدیران کل آموزش و پرورش در جذب هنرآموزان کشاورزی مداخله می‌کنند.	۱۱	
بالاتر بودن نسبت هنرجو به هنرآموز	در شرایط موجود بایستی شمار هنرستان‌ها را به حداقل کاهش داد و با ۲۰ - ۳۰ هنرستان کشاورزی خوب که از بعد نیروی انسانی و کارگاهی در حد مطلوبی هستند نسبت به پرورش نیروی کار کشاورزی پرداخت.	۳		
در بسیاری از موارد هر هنرجو به یک هنرآموز نیاز دارد تا بتواند از نظر تربیتی، اخلاقی و حرفه‌ای موفقیت لازم را در آموزش به دست آورد.	۳			

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی و پایین بودن سودآوری و درآمد اشتغال در کشاورزی	ناسازگاری	دانش‌آموختگان هنرستان کشاورزی آماده کار به صورت کارگر ماهر با دستمزدهای	۱۴
	انتظارهای	موجود در بازار کار نیستند و توقع دستمزدهای بیشتری را با توجه به سختی کار	
	هنرجویان با	کشاورزی نسبت به دیگر شغل‌ها دارند.	
	وضعیت شغلی	دانش‌آموختگان روستایی هنرستان‌های کشاورزی در استفاده از امکانات کشاورزی	۲
	در جامعه	خانوادگی تفاوتی با سایر فرزندان خانواده ندارند.	
		قانونی برای تأمین امنیت شغلی در بازار کار کشاورزی وجود ندارد.	۸۱
		نبود زمینه‌های اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی کشاورزی از عامل‌های دل‌سردی	۷۵
		و نبود رغبت دانش‌آموزان در ثبت‌نام در هنرستان‌های کشاورزی است.	
		فرصت استخدام در دستگاه‌های دولتی نیز برای رشته‌های کشاورزی بسیار کم است.	۵۷
		بین ذینفعان بازار کار و آموزش ارتباط وجود ندارد و علت اصلی آن عدم استقبال	۴۱
	دانش‌آموزان از آموزش‌های فنی حرفه‌ای کشاورزی است.		
	سیاست‌های نادرست در استخدام و به‌کارگیری نیرو در بخش دولتی از جمله	۳۴	
	عامل‌های بیکاری دانش‌آموختگان هنرستان‌های کشاورزی و عدم رغبت آنان برای		
	ثبت‌نام در رشته‌های کشاورزی است.		
	حمایت نامناسب دولت	نبود امکانات برای ایجاد کار و کارآفرینی در بخش کشاورزی باعث می‌شود افراد	۳۳
	از هنرجویان	علاقه‌مندی که در هنرستان‌های کشاورزی تحصیل می‌کنند وارد بازار کار کشاورزی	
	دانش‌آموخته و	نشوند.	
	بیکاری بالای آنان	برنامه جامعی در بازار کار کشاورزی توسط وزارتخانه مربوطه که بتواند جایگاه	۳۵
		دانش‌آموختگان هنرستان‌های کشاورزی را در بازار کشاورزی مشخص کند، وجود	
		ندارد.	
		قوانینی برای الزام استخدام دانش‌آموختگان کشاورزی در شرکت‌های مختلف مربوط	۲۵
		به کشاورزی و مجتمع‌های کشت و صنعت و نیز بخش دولتی و تعاونی وجود ندارد.	
		هنرجویان در آینده امیدی به بهبود وضعیت اشتغال در کشاورزی دارند.	۱۱
		غالب بهره‌بردارهای کشاورزی کشور معیشتی است لذا قادر به استخدام	۸
		دانش‌آموختگان نیستند.	

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی و پایین بودن سودآوری و درآمد اشتغال در کشاورزی	جایگاه درآمدی	درآمدهای پایین در سطح کارگری برای دانش‌آموختگان کشاورزی تأمین‌کننده زندگی آنان نمی‌تواند باشد لذا انگیزه برای تحصیل در کشاورزی کاهش پیدا کند.	۴۰
		نبود امکان برخورداری از بیمه‌های مختلف به دلیل کوچک بودن بهره‌برداری‌ها در بخش کشاورزی از دیگر علت‌های نبود زمینه‌ی اقبال دانش‌آموزان به رشته‌های کشاورزی است.	۲۸
	و شغلی پایین دانش‌آموختگان کشاورزی	در ارتباط با هنرجویان با توجه به اینکه امیدی به پیدا کردن کار در بازار کار ندارند آموزش‌ها با استقبال روبه‌رو نمی‌شود.	۲۵
		نبود کار و احتمال کم داشتن شغل در بازار کار کشاورزی انگیزه تحصیل در هنرستان‌های کشاورزی را کاهش می‌دهد و شاغلان تحصیل نیز دچار افت تحصیلی می‌شوند.	۱۹
	امکان کار افراد غیر	دانش‌آموزان دانش‌آموخته دوره اول متوسطه اغلب به دلیل آینده شغلی نامناسب رغبتی به تحصیل در هنرستان کشاورزی ندارند.	۱۹
		برای دانش‌آموختگان کشاورزی نیروی کار رقیب با میزان حقوق پایین وجود دارد (مثل کارگران افغانی)	۴۲
	دانش‌آموخته در بخش کشاورزی	اکثر کسانی که در بخش کشاورزی فعال می‌شوند دانش‌آموخته کشاورزی نیستند	۳۶
		نبود زمینه‌ی حمایت از دانش‌آموختگان	منبع‌های مالی لازم و حمایت کافی برای کارآفرینی و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی برای دانش‌آموختگان هنرستان‌های کشاورزی وجود ندارد.
	هنرستان‌ها برای اشتغال	در اعطای تسهیلات و ایجاد امکانات دانش‌آموختگان هنرستان‌های کشاورزی در اولویت قرار نمی‌گیرند.	۳۰
		کارفرمایان بخش کشاورزی به دلیل اینکه دارای درآمد کمتری هستند قادر به تأمین حقوق برای دانش‌آموختگان نیستند.	۲۶
نارسایی نظام کنونی در برآوردن نیازهای ماهیتی آموزش کشاورزی	نبود امکان به‌کارگیری تمام‌وقت هنرآموزان در هنرستان	با توجه به اعتبارات تحصیسی آموزش و پرورش امکان جذب افرادی که در طول هفته به‌طور کامل در اختیار آموزش کشاورزی باشند، وجود ندارد.	۲۰
		نظام آموزش کشاورزی که هنرآموزانش تمام‌وقت در اختیار آموزش‌های کشاورزی نباشند، کارآمدی لازم را برای ارائه آموزش‌های کشاورزی نخواهد داشت.	۱۰

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
نارسایی نظام کنونی در برآوردن نیازهای ماهیتی آموزش کشاورزی	عملی کشاورزی آموزش‌های متناسب با ماهیت آموزش‌های عملی کشاورزی	مسئله ناهم‌زمانی سال تحصیلی و سال زراعی باعث اختلال در آموزش‌های کشاورزی می‌شود.	۳۸
		با حضور استادکار می‌توان به‌طور مؤثر در یک‌زمان آموزش باکیفیت سه یا چهار هنرجو را پیش برد.	۳۶
		با توجه به این‌که طی سال‌های اخیر برنامه حذف آموزش‌های فصل تابستان از سال تحصیلی کشاورزی اجرایی شده است در هنرستان‌های کشاورزی امکان آموزش عملی برخی از درس‌ها از بین رفته است.	۲۶
		امکان آموزش‌های عملی برای حدود ۲۰ نفر هم‌زمان توسط یک هنرآموز وجود ندارد.	۲۶
		مقدمات برخی از آموزش‌ها در کشاورزی بایستی از صبح زود آغاز شود که انطباقی با برنامه آموزشی دیکته شده از سوی وزارت آموزش و پرورش ندارد.	۲۱
		بنا بر معیارهای موجود نسبت هنرجو به هنرآموز ۲۲ نفر به یک است که مبتنی بر معیارهای آموزش در بخش نظری دیده‌شده است که سختی با آموزش‌های کشاورزی ندارد.	۲۰
		آموزش‌های کشاورزی توسط یک هنرآموز به‌تنهایی امکان‌پذیر نیست.	۱۶
		کلاس‌های تشکیل‌شده نباید با آمارهای مربوط به کلاس‌های دیگر رشته‌ها هماهنگ و متناسب در نظر گرفته شود.	۱۲
		با توجه به وجود نهاده‌های آموزشی زنده در کارگاه‌های آموزشی تأمین نیروی انسانی تا چند برابر دیگر آموزش‌ها ضروری است.	۱۲
		ساعات آموزشی به روال موجود در برنامه‌های آموزشی روزانه هنرستان‌ها به‌هیچ‌وجه امکان اجرای آموزش‌های کشاورزی درست را فراهم نمی‌کند.	۶
		برنامه آموزش روزانه در آموزش‌های کشاورزی با برنامه‌های آموزش دیگر رشته‌های فنی و حرفه‌ای همخوانی ندارد.	۴
		بخش کشاورزی واقعیت‌های کشاورزی با تعریف‌شده رشته‌های نبود تناسب	کشاورزی واقعیت‌های بخش کشاورزی
با توجه به تخصصی شدن رشته‌های مختلف امکان اجرای همه‌ی درس‌ها در یک‌رشته وجود ندارد لذا بهتر است دام‌پروری در چندین رشته عرضه شود.	۶		

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
مدیریت نامناسب توأم با فساد اداری	سلیقه‌ای بودن تأمین مالی و هزینه‌کردها توسط مدیران	در برخی موارد امکانات و بودجه هنرستان‌ها پس از اختصاص از طریق اداره کل، متأسفانه صرف آموزشگاه‌های دیگر می‌شود.	۵
		هم‌اکنون تأمین برخی از امکانات برای هنرستان‌های کشاورزی قائم به حضور برخی مدیران است با کناره‌گیری یا بازنشستگی آنان امکانات از بین می‌رود.	۲
	ناکارایی و اثربخشی آموزش‌های برون‌سپاری شده	صرف اعتبارات آموزش به‌صورت برون‌سپاری در ناکارآمد کردن آموزش‌های فنی حرفه‌ای بسیار اثر داشته است.	۱۵
		صرف مبالغ هنگفت برای برون‌سپاری در حالی است که در دو شاخه کار و دانش و فنی و حرفه‌ای اعتبار خیلی کمی برای هنرستان‌ها در نظر گرفته می‌شود.	۱۴
		بهانه انجام برون‌سپاری آموزش‌ها کمبود نیروی انسانی و تجهیزات است درحالی‌که با همین مبالغی که به بخش خصوصی برای برون‌سپاری پرداخت می‌شود می‌توان همه کمبودهای موردنظر همانند تجهیزات فضا و نیروی انسانی را رفع کرد.	۱۲
	برون‌سپاری شده	در حالت برون‌سپاری با دادن مدرک‌هایی که بابت آن هیچ درسی و هیچ مهارتی آموخته نشده شرکت‌های مختلف درآمدهای بزرگی را به دست می‌آورند	۸
		به‌واسطه برون‌سپاری‌ها هنرستان‌های کشاورزی خالی و بدون هنرجو می‌شوند. برنامه برون‌سپاری آموزش‌های کشاورزی فاتحه آموزش‌های کشاورزی را خوانده است.	۸
	به حاشیه رفتن رسالت آموزشی هنرستان‌ها و نگاه درآمدزایی صرف به آن‌ها	باوجود کمبودهای زیاد، امکانات هنرستان‌ها برای آموزش بیشتر از این شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات آموزشی است.	۷
		افرادی که متولی برون‌سپاری هستند با برقراری ارتباط‌های خاص و یا به‌واسطه افراد خاص اقدام به ایجاد شرکت‌هایی برای آموزش کرده و بودجه‌های مربوط به برون‌سپاری را می‌برند.	۳
		تأکید بر درآمدزایی هنرستان‌های کشاورزی باعث شده است که قریب به‌اتفاق مدیران از حوزه کاری خود که آموزش است، بی‌خبر باشند.	۵۹
		مشغله‌های ایجادشده برای معاون فنی و مدیران به جهت الزام به درآمدزایی از طریق هنرستان باعث می‌شود که آنان احاطه‌ای به کار هنرآموزان و روش تدریسشان نداشته باشند.	۳۱
	متولیان هنرستان‌های کشاورزی در اداره‌ها با دیدگاه کسب سود و درآمد به هنرستان‌ها نگاه می‌کنند بنابراین هیچ‌گاه نمی‌توانند و دانش آن را ندارند که بر کار آموزش کشاورزی در هنرستان کشاورزی نظارت داشته باشد.	متولیان هنرستان‌های کشاورزی در اداره‌ها با دیدگاه کسب سود و درآمد به هنرستان‌ها نگاه می‌کنند بنابراین هیچ‌گاه نمی‌توانند و دانش آن را ندارند که بر کار آموزش کشاورزی در هنرستان کشاورزی نظارت داشته باشد.	۱۰
		اداره‌های کل بخشی از درآمدها و مبالغ حاصل از فروش محصول تولیدی همراه با آموزش را به سود خویش برداشت می‌کنند.	۹
	اصلی به فراموشی سپرده شود.	باوجودی که بخش دولتی در تولید درآمد در برابر بخش خصوصی شکست خورده است و این امر ثابت شده است. اصرار بر درآمدزایی هنرستان‌ها دارند تا که رسالت اصلی به فراموشی سپرده شود.	۲

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
مدیریت نامناسب توأم با فساد اداری	قرار گرفتن هنرستان‌های کشاورزی در زیرمجموعه هنرستان‌های فنی	در شرایط حاضر در چارچوب‌های قانونی موجود هنرستان‌های کشاورزی در رده هنرستان‌های فنی تقسیم‌بندی شده‌اند و نام هنرستان فنی به خود گرفته‌اند به‌طور طبیعی الزام‌های هنرستان‌های فنی بر آن‌ها ساری و جاری است که با آموزش کشاورزی در تضاد هست.	۳۷
		در سامانه سناد نام هنرستان کشاورزی به‌طور کامل حذف‌شده است و این امر باعث می‌شود که هنرستان‌های کشاورزی در ارتباط با اختصاص نیرو و برنامه‌ریزی ذیل هنرستان‌های فنی قرار گیرند.	۲۶
		پیامدهای تغییر نام به هنرستان فنی باعث می‌شود که پست‌هایی که پیش‌تر در نمودار سازمانی به هنرستان‌ها تعلق می‌گرفت حذف و هنرستان‌های کشاورزی در چارچوب قوانین و آیین‌نامه‌های هنرستان‌های فنی اداره شوند.	۳
		مدیران جدید سازمان برنامه‌ریزی درسی باسلیقه‌های جدید، تغییرهای ایجادشده توسط مدیران پیشین را مردود نموده و شیوه جدیدی را اعمال می‌کنند و یا اجرای شیوه قبلی را متوقف می‌کنند.	۱۶
	تغییرهای پی‌درپی مدیران	تغییرهای پی‌درپی در مدیریت سازمان تألیف باعث توقف ایجاد تغییرهای در کتاب‌های درسی در جهت مناسب‌سازی آن‌ها شده است.	۱۲
		تغییرهای مدیریتی متعدد در اثر دگرگونی‌های سیاسی باعث بی‌سرانجامی بسیاری از برنامه‌ها و طرح‌های در حال اجرا می‌شود.	۱۰
		نهادده‌های لازم برای آموزش‌های کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی تأمین نمی‌شود.	۱۸
	بی‌توجهی به نیازمندی‌های بخش کشاورزی در تخصیص نیرو و امکانات	معیار آموزش و پرورش برای اختصاص نیرو، امکانات و تجهیزات و تأسیسات، شمار دانش‌آموز است و نیاز واقعی بخش آموزش معیار اختصاص نیرو و امکانات نیست.	۱۴
		در هنرستان‌های کشاورزی به دلیل اختصاص ندادن اعتبارات و تأمین امکانات، به‌هیچ‌وجه شرایط لازم برای انگیزش دانش‌آموزان برای تحصیل در رشته‌های کشاورزی ایجاد نمی‌شود.	۱۱
		مسئولان منطقه‌های هنگامی که با کمبود نیرو روبه‌رو می‌شدند از نیروهای اجرایی و خدماتی هنرستان استفاده کردند و در نتیجه هنرستان‌ها با محدودیت نیرو مواجه شدند.	۹

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
مدیریت نامناسب توأم با فساد اداری	ناآشنایی / آشنایی اندک مدیران و برنامه ریزان درس‌ها با واقعیت‌های کشاورزی	مدیرانی که با بخش کشاورزی آشنا نیستند در ارتباط با کشاورزی تصمیم می‌گیرند و از کسانی مشاوره می‌گیرند که آنان نیز به‌درستی با بخش کشاورزی آشنایی ندارند.	۷۰
		افرادی که کار برنامه‌ریزی درسی و تألیف کتاب‌ها را بر عهده‌دارند هیچ تجربه‌ای از مسئله‌های مربوط به‌صفت رشته‌های شغلی مورد تدریس و تعلیم خود ندارند.	۴۸
		نبود زمینه‌ی درک صحیح مسئولان آموزش و پرورش از آموزش‌های کشاورزی باعث شکست آموزش‌های کشاورزی است.	۴۵
		با اشتغال افراد غیر تخصصی در حوزه آموزش‌های کشاورزی، سوء مدیریت در همه‌ی بخش‌های آموزش متوسطه کشاورزی رخ می‌دهد.	۴۲
		مدیریت متمرکز نیروهای نامتخصص در وزارتخانه که تصمیم‌سازی برای نیرو را به عهده‌دارند وضع بدی را برای هنرستان‌ها به وجود آورده است.	۲۷
		چیرگی نیروهای نامتخصص و ناآشنا به امور کشاورزی در تصمیم‌سازی‌های مختلف، آموزش‌های کشاورزی را عقب می‌راند و افراد متخصص را از گردونه کار خارج می‌کند.	۲۰
		نظارت تخصصی در هنرستان‌های کشاورزی وجود ندارد.	۱۳
		مسئولان آموزش و پرورش و مسئولین اداره‌های کل، دیدگاه عوامانه و غیر تخصصی خود در ارتباط با آموزش‌های کشاورزی را به هنرستان کشاورزی تحمیل می‌کنند.	۱۱
		نگاه نیروهای اداری و اداره‌های کل که خارج از هنرستان‌ها و کشاورزی هستند برای انجام آموزش‌های کشاورزی نقش بسیار محدودکننده و مزاحم دارد.	۹
		در آموزش و پرورش از نیروهای متخصص کشاورزی در امر برنامه‌ریزی آموزشی و ایجاد امکانات آموزش استفاده نمی‌شود.	۶
		برای مسئولان اداری و وزارتی اهمیتی ندارد که آموزش‌ها چگونه انجام می‌شود و تصمیم‌گیران در این حوزه به‌کلی با مسئله‌های آموزش کشاورزی بیگانه‌اند.	۶
		تصمیم‌سازان در حوزه آموزش‌های کشاورزی وزارت خانه آموزش و پرورش تحصیلات رشته‌های نظری دارند و شمار محدودی نیز هستند که در رشته‌های فنی غیر کشاورزی تحصیل کرده‌اند.	۴
		برنامه‌ریزان آموزش کشاورزی در وزارت آموزش و پرورش شناختی از آموزش کشاورزی ندارند و برنامه‌ریزی برای کشاورزی را همانند صنعت انجام دادند.	۳
		در تهیه کتاب‌های درسی هنرستان‌های کشاورزی از متخصصان کشاورزی استفاده نمی‌شود و اغلب از بین متخصصان آموزش‌های نظری هستند.	۲

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی	
مدیریت نامناسب توأم با فساد اداری	دیدگاه‌های اشتباه تصمیم‌گیران در خصوص تجهیزات و زیرساخت‌ها لازم در هنرستان‌ها	برخی مدیران بر این باورند که می‌توان زمین‌ها را اجاره داد و آموزش هنرجویان را با کاشت در گلدان یا چند متر زمین پیگیری کرد. تصمیم‌گیرندگان اصلی آموزش و پرورش با آموزش‌های کشاورزی آشنایی ندارند و تصمیم‌گیری آنان مطابق نگاهی است که به دبیرستان‌های نظری دارند یک چهاردیواری و تخته و گچ و دیگر هیچ. دیدگاه نادرست مسئولان به آموزش‌های کشاورزی، تصمیم‌گیری‌ها در ارتباط با امکانات و لوازم و ابزار آموزشی را دچار مسئله می‌کند و در نتیجه تلاشی برای تدارک لوازم آموزش انجام نمی‌شود.	۲۴ ۱۴ ۱۲	
	کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های آموزشی	ارائه آموزش‌های عملی کشاورزی به صورت نظری به دلیل نبود امکانات	یکی از آموزش‌هایی که در همه کشورها دارای هزینه بالایی است آموزش‌های کشاورزی است و این مسئله برای مسئولان برنامه‌ریز وزارتی قابل درک نیست. محتوای درسی موجود با امکانات هنرستان‌های کشاورزی هماهنگ و منطبق نیست. برای تدریس درس‌های مختلف در هنرستان‌های کشاورزی از روش‌های تدریس غیرعملی استفاده می‌شود. در حال حاضر از روش آموزش شنیداری و دیداری در تدریس هنرستان‌ها استفاده می‌شود. در هنرستان‌ها از برخی اپلیکیشن‌های آموزشی مانند پاورپوینت در تدریس درس‌های عملی استفاده می‌شود.	۸ ۳۹ ۳۰ ۳۰ ۲۳
		محتوای کتاب‌ها با تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی هماهنگی لازم را ندارند	محتوای جدید تولید می‌شود اما در بخش تجهیز و آموزش نیروی انسانی اعتباری تأمین نشده و در عمل کاری انجام نمی‌شود. متأسفانه در هنرستان‌ها در ارتباط با اکثریت درس‌ها کارگاه‌های مناسب برای آموزش همراه تولید وجود ندارد. هیچ‌یک از هنرستان‌ها نمی‌توانند مطابق با محتواهای موجود، همه امکانات لازم را داشته باشند. در زمان تألیف کتب درسی ممکن است برخی تجهیزات وجود داشته باشند ولی به دلیل نبود امکان تجهیز و فرسودگی امکانات در هنرستان‌های کشاورزی هماهنگی بین محتوا و تجهیزات در حال حاضر وجود ندارد.	۳۱ ۱۹ ۱۳ ۶
		تنوع مطالب موجود در محتوای درسی نیاز به امکانات گوناگون و بسیار زیادی دارد که در عمل گردآوری این امکانات در یک شهرستان کار بسیار سختی است.		۶

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های آموزشی	نبود امکان تأمین نهاده‌ها و تجهیزات مصرفی در کارگاه‌ها و زمین	مواد مصرفی موردنیاز در آموزش‌های کارگاهی کشاورزی برای بهره‌برداری هنرجویان در آموزش‌ها به‌اندازه کافی تأمین نمی‌شود.	۴۰
		کمبود تجهیزات معضل بزرگی برای آموزش‌های کشاورزی است.	۲۹
		شمار ادوات و تجهیزات متناسب با شمار هنرجویان نیست.	۲۰
		اکثریت هنرآموزان هنرستان‌های کشاورزی مواد فنی و عملی لازم را برای آموزش کشاورزی در اختیار ندارند.	۱۹
		هنرجویان آشکارا مشاهده می‌کنند که نوع کشاورزی و لوازم مورد استفاده در آموزش کشاورزی هنرستان‌های کشاورزی بسیار ضعیف‌تر از امکانات کشاورزی بسیاری از روستاییان است.	۱۸
		در هنرستان کشاورزی تراکتوری پیدا نمی‌شود که بتواند با تراکتور و ادوات کشاورزی کشاورزان منطقه قابل رقابت باشد.	۴۴
		بسیاری از تجهیزات در هنرستان‌های مختلف کشور بدون بهره‌گیری از آن‌ها در حال از بین رفتن هستند و ساختار اداره‌ها در شهرستان‌ها اجازه جابه‌جایی آن‌ها را به مرکز استان‌های دیگر نمی‌دهد.	۱۹
		هنرجوی روستایی می‌گوید کشاورزی در هنرستان کشاورزی و آموزش آن خیلی ضعیف‌تر از کشتزار پدری هنرجویان روستایی است	۱۵
		بسیاری از هنرستان‌ها هم‌اکنون از تراکتورهای رومانی قدیمی استفاده می‌کنند که استفاده از آن در بازار کنونی کار کشاورزی منسوخ شده است.	۱۵
		امکانات و تجهیزات هنرستان‌های کشاورزی برای آموزش کشاورزی به‌روز نیست.	۱۵
کمبود منابع مالی	کهنه و مستهلک بودن ماشین‌ها و ادوات کشاورزی هنرستان‌ها	کمترین تجهیزات موجود در هنرستان‌ها باید به‌اندازه تجهیزات موجود در بازار کار کشاورزی باشد که چنین نیست.	۱۲
		نبود امکان تأمین بودجه مناسب در انجام آموزش‌ها به‌شدت آموزش‌ها را محدود ساخته است.	۵۸
		پس از انتقال مسئولیت هنرستان‌ها به آموزش و پرورش منطقه‌ها، هنرستان‌ها به‌شدت از نظر بودجه دچار دشواری شدند.	۳۵
		بودجه موردنیاز برای انجام آموزش‌ها تأمین نمی‌شود.	۳۱
		برای هنرستان‌ها پیش از آنکه مجوز فعالیت داده شود بسیاری از امکانات موجود بوده است پس از گرفتن مجوز شرایط لازم برای اجرای بسیاری از رشته‌ها به دلیل نبود امکان سرمایه‌گذاری از بین رفته است.	۳۰
کمبود منابع مالی	به خاطر محدودیت‌های مالی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی قادر به اصلاح نارسایی‌ها و کاستی‌های بسیاری از کتاب‌ها نیست.		۴

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های آموزشی	عدم توجه به امکانات و توانمندی‌ها در ایجاد رشته	بسیاری از رشته‌ها بدون توجه به امکانات و توانمندی‌های هنرستان‌ها برای ایجاد تنوع در هنرستان‌ها و جذب هنرجو ایجاد شدند.	۵
		در ایجاد رشته‌های جدید توجهی به امکانات و زیرساخت‌های ضروری هنرستان‌ها نمی‌شود	۲
		متأسفانه در هنرستان‌ها در ارتباط با اکثریت درس‌ها کارگاه‌های مناسب و امکان تولید وجود ندارد.	۳۶
		در شرایط کنونی برخی آیین‌نامه‌های دست‌وپا گیر که ابلاغ می‌شوند استفاده از گردش‌های علمی و بازدید از کشتزارها و واحدهای تولیدی را محدود کرده است.	۳۱
		هنرستان‌ها دارای فضا و امکانات لازم برای برگزاری عملیات کارگاه‌های زراعی و دامی نیستند.	۲۵
		قوانین و آیین‌نامه‌های موجود و نبود امکان سرمایه‌گذاری در آموزش‌های کشاورزی امکان ایجاد کارگاه‌های تولیدی در هنرستان‌های کشاورزی را محدود کرده است.	۲۱
		شمار ادوات و تجهیزات متناسب با شمار هنرجویان نیست.	۲۰
		امکانات لازم برای آموزش و ایجاد شایستگی‌های فنی کشاورزی در هنرجویان وجود ندارد.	۱۹
		در حال حاضر هنرستان‌ها بدون مجموعه‌های مناسب برای آموزش و ارزشیابی هستند.	۱۸
		در حال حاضر هنرستان‌ها بدون مجموعه‌های مناسب آموزش‌های عملی برای آموزش کشاورزی هستند. بسیاری از هنرستان‌ها با استانداردهای موجود از نظر میزان و اندازه زمین موردنیاز برای کارگاه‌ها همخوانی ندارند.	۱۷
		زمین‌های در اختیار هنرستان کشاورزی نامرغوب هستند و قابلیت کشت ندارند.	۱۵
		زمین و امکانات در هنرستان‌های کشاورزی روند رو به کاهشی دارد.	۱۵
		زمین‌های مرغوب را از دست هنرستان‌ها خارج می‌کنند که زمین‌های نامرغوب برای آموزش باقی‌مانده است.	۱۲
		قوانین و آیین‌نامه‌های موجود و نبود امکان سرمایه‌گذاری در آموزش‌های کشاورزی ایجاد کارگاه‌های تولیدی در هنرستان‌های کشاورزی را محدود کرده است.	۶
		بسیاری از رشته‌ها بدون توجه به امکانات و توانمندی‌های هنرستان‌ها برای ایجاد تنوع رشته‌ها به‌منظور جذب هنرجو ایجاد شدند.	۵
		در ایجاد رشته‌های جدید توجهی به امکانات و زیرساخت‌های ضروری هنرستان‌ها نمی‌شود.	۲

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

فرآوانی	مفهوم‌ها	مقوله	مقوله‌های گسترده
۱۷	به دلیل از بین رفتن شرایط مناسب خوابگاهی در سال‌های قبل دانش آموزان از ثبت‌نام در هنرستان کشاورزی خودداری نمودند.		کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های آموزشی
۱۶	برخی هنرستان‌ها به دلیل نبود امکان تأمین شرایط خوابگاهی مناسب تعطیل شده است.	مسئله تأمین خوابگاه برای هنرجویان	
۲	محدودیت‌هایی که از بابت خروج و رفت‌وآمد در خوابگاه‌های هنرستان‌های کشاورزی ایجاد می‌شود از دیگر دلایل سختی اقامت در خوابگاه‌هاست و باعث کاهش اقبال هنرجویان به هنرستان کشاورزی است.		
۴۵	در حال حاضر امکان استفاده از اینترنت به نحو مناسب برای هنرجویان هنرستان امکان‌پذیر نیست.	مشکل تأمین زیرساخت‌های فضای مجازی	
۱۹	زیرساخت‌های موجود، بهره‌برداری از امکانات آموزشی در فضای مجازی را محدود و تا حد زیادی ناممکن می‌کند.		نامناسب بودن محتوا و نقض‌های فنی در تولید محتوا
۳۹	تصمیم‌گیری برای آموزش و ایجاد محتوا به صورت متمرکز و در بالادست آموزش و پرورش، باعث ناکارآمدی آموزش‌های کشاورزی در سطح کشور می‌شود. محتواها نباید به صورت نسخه‌های چاپی و کتاب به هنرستان‌ها ارائه گردد زیرا پیشرفت‌هایی که در دوره‌های کوتاه صورت می‌گیرد از این نظر بهتر است و افراد با توجه به شرایط منطقه خود اقدام به تهیه محتوا نمایند.		
۲۳	برنامه‌ریزی که اکنون توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دفتر تألیف کتاب‌های درسی برای منطقه‌های مختلف کشور صورت می‌گیرد برنامه‌ریزی منعطفی نیست.	دستوری بودن محتوای کتاب‌ها و جزوه‌های درسی	
۵	هرچند تغییرهای خوبی در کتاب‌های درسی صورت گرفته است ولی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در آموزش و جا انداختن آن در هنرستان‌های کشاورزی ناموفق بوده است.		
۳	هنرآموزان توانایی و اختیار لازم را برای تصمیم‌گیری درباره حذف یا تعدیل و یا تدریس مفصل‌تر بخش‌هایی از پودمان‌ها را متناسب با استعدادهای منطقه ندارند و تمرکز شدید در تصمیم‌گیری درباره برنامه درسی وجود دارد.		
۲۱	در ارتباط با محتواهای برخی رشته‌ها، محتواهای جدید بسیار نامناسب است و این نوع محتوای‌ها فاتحه رشته را می‌خوانند	تولید محتوای ناقص در کتاب‌های هنرستان	
۳	درس‌های پایه موردنیاز در رشته امور باغی به حداقل ممکن کاهش یافته و یا حذف شده است و بدین لحاظ هنرجوها از درک بسیاری از مفاهیم مربوط به رشته‌های خود ناتوان می‌شوند.		

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
نامناسب بودن محتوا و نقص‌های فنی در تولید محتوا	رعایت نشدن نیاز بازار کار کشاورزی در تولید محتوا	بین محتواهای ارائه‌شده و نیازهای بازار کار تناسب لازم وجود ندارد.	۳۷
	رعایت نشدن سلسله‌مراتب در ارائه دروس	بعضی از درس‌های پایه به‌جای این‌که در ابتدای دوره تحصیلی دانش آموزان به هنرجویان ارائه گردد در پایان دوره تحصیلی در هنگام فارغ‌التحصیلی ارائه می‌شوند.	۸
محدودیت‌های زمانی در ارائه آموزش‌های کشاورزی	ایجاد محدودیت زمانی در هنرستان‌ها به دلیل وجود درس‌های عمومی و پایه	پرحجم بودن دروس عمومی مانند ادبیات فارسی و دینی و عربی باعث محدود شدن بازه زمانی لازم برای آموزش درس‌های تخصصی کشاورزی در هنرستان کشاورزی می‌شود.	۲۰
	زمانی در هنرستان‌ها	ساعت‌های آموزش برای درس‌های تخصصی نسبت به محتوای موجود کم است.	۲۰
	به دلیل وجود درس‌های عمومی و پایه	در برنامه درسی کنونی هنرجو تنها دو روز درس تخصصی دارد و دیگر روزها اختصاص به درس‌های عمومی دارد.	۱۵
		بیش از نصف برنامه‌های آموزشی در هنرستان‌های کشاورزی مربوط به درس‌های عمومی است که وجود آن در پرورش مهارت‌ها چندان ضروری به نظر نمی‌رسد.	۳
		اغلب تکمیل درس‌های عمومی و شایستگی‌های مربوط به آن‌ها در دوره اول متوسطه به پایان رسیده باشد.	۲
		به دلیل اینکه هنوز امکانات لازم هماهنگ با محتواهای جدید فراهم نشده است ارزشیابی مبتنی بر شایستگی در بیشتر موارد قابل اجرا نیست زیرا امکانات لازم برای آموزش شایستگی فنی وجود ندارد.	۴۷
		مجموعه‌های مناسب برای ارزشیابی شایستگی‌های فنی هنرجویان در هنرستان‌ها وجود ندارد.	۱۶
آشنا نبودن اغلب هنرآموزان با روش‌های درست ارزشیابی و نبود امکانات لازم برای اجرای ارزشیابی شایستگی محور	نظام ارزشیابی ناکارآمد و نبود اثربخشی و اجرا نشده ارزشیابی شایستگی محور	در حال حاضر ارزشیابی به‌صورت سنتی و امتحانات کتبی در پایان آموزش‌های پودمانی صورت می‌گیرد.	۱۲
		برای ارزشیابی برخی درس‌ها از پرسش‌های تستی دوگزینه‌ای و یا چهارگزینه‌ای استفاده می‌شود.	۱۱
		ارزشیابی مبتنی بر شایستگی که بایستی به‌صورت تکوینی و هم‌زمان با آموزش انجام پذیرد توسط بیشتر هنرآموزان اجرا نمی‌شود.	۱۰
		استفاده از روش پرسش‌های تشریحی برای سنجش و ارزشیابی هنرجویان کشاورزی مناسب نیست.	۶
		به دلیل نبود آموزش مناسب هنرآموزان در هنرستان‌های کشاورزی ارزشیابی دچار مسئله است.	۶

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
آشنا نبودن اغلب هنرآموزان با روش‌های درست ارزشیابی و نبود امکانات لازم برای اجرای ارزشیابی شایستگی محور	نظام ارزشیابی ناکارآمد و نبود اثربخشی و اجرانشده ارزشیابی شایستگی محور	بسیاری از هنرآموزان هنوز با شیوه آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شایستگی آشنایی ندارند.	۶
	نبود زمینه توجه هنرآموزان	در ارتباط با ارزشیابی چک‌لیست‌هایی تهیه شده و در اختیار همکاران قرار گرفته است که بسیاری از آن‌ها توجهی به آن ندارند.	۴
	به روش ارزشیابی	راهنماهایی که از طریق سازمان منتشر می‌گردد در سایت موجود است ولی اغلب هنرآموزان و استادکاران حوصله دانلود و خواندن آن را ندارند.	۲
	نبود مهارت کافی در دانش‌آموختگان کشاورزی	امکانات کم هنرستان‌ها باعث می‌شود که خروجی هنرستان‌ها که دانش‌آموختگان آن هستند دارای توانایی و مهارت کافی برای جذب در بخش نیمه‌صنعتی و صنعتی کشاورزی نباشند.	۴۳
	مدرك‌گرایی در آموزش کشاورزی	همانند آموزش‌های عالی آموزش‌های کشاورزی نیز مدرک‌گرایی را در دستور کار دارد.	۳
	ورود دانش‌آموزان بادانش و انگیزه کمتر به هنرستان‌های کشاورزی به دلیل انتخاب رشته کشاورزی از روی ناچاری و نبود علاقه‌مندی	هدایت تحصیلی به سوی رشته‌های کشاورزی یک هدایت اجباری است. دانش‌آموزانی که دیگر هنرستان‌ها از پذیرش آن‌ها سر باز می‌زنند در هنرستان کشاورزی ثبت‌نام می‌کنند	۵۵
ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره اول متوسطه و نبود زمینه‌ی جذب هنرجویان مستعد و علاقه‌مند			

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی	
ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره اول متوسطه و نبود زمینه‌ی جذب هنرجویان مستعد و علاقه‌مند	ورود دانش‌آموزان بادانش و انگیزه کمتر به هنرستان‌های کشاورزی به دلیل انتخاب رشته کشاورزی از روی ناچاری و نبودن علاقه‌مندی	شمار کمی از هنرجویان با معدل متوسط و پیشینه تحصیلی قابل قبول وارد هنرستان می‌شوند ولی در طی دوره تحصیل انگیزه خود را از دست می‌دهند.	۳۳	
		مدیران هنرستان‌ها برای جذب هنرجویان به لابی‌گری با اداره‌ها و مدیران مدارس متوسطه اول می‌پردازند تا دانش‌آموزان خود را برای تحصیل به هنرستان کشاورزی بفرستند.	۲۶	
		بیشترین ثبت‌نام در کشاورزی از قبولی‌های شهرپور است و در عمل کسانی هستند که در دیگر رشته‌ها موفق به ثبت‌نام نشده‌اند.	۱۵	
		در اثر نقص هدایت تحصیلی اکثر هنرجویان کشاورزی از سر اجبار به هنرستان کشاورزی جذب شده‌اند	۱۴	
		با توجه به معدل پایین دانش‌آموزان، هنرستان‌های غیر کشاورزی از پذیرش آن‌ها امتناع کرده و آن‌ها به ناچار در هنرستان کشاورزی ثبت‌نام می‌کنند.	۱۴	
		اداره آموزش و پرورش که رغبتی برای تعطیل کردن هنرستان‌های کشاورزی ندارند به تحصیل اجباری دانش‌آموزان در هنرستان کشاورزی کمک می‌کنند.	۱۴	
		بیشتر هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی با قصد استخدام در نیروی انتظامی برای گرفتن دیپلم در هنرستان ثبت‌نام کردند.	۱۳	
		درک محتوا در هنرجویان کشاورزی بسیار پایین است.	۱۲	
		اداره‌های آموزش و پرورش مایل به داشتن رشته‌های متنوع در منطقه‌های خود هستند لذا تا حد امکان به‌روش مختلف دانش‌آموزان را برای ثبت‌نام در هنرستان‌های کشاورزی گسیل می‌کنند	۱۱	
		بیشتر هنرجویان رشته‌های کشاورزی را با انگیزه کسب مدرک دیپلم برای بهبود شرایط دوره خدمت سربازی برگزیده‌اند و انگیزه کسب مهارت کشاورزی جایگاهی در نزد آنان نداشته است.	۷	
		تحصیل در هنرستان کشاورزی با انگیزه گرفتن آسان مدرک دیپلم انجام می‌شود.	۶	
		دانش‌آموزانی که جذب هنرستان‌های کشاورزی می‌شوند از نظر درسی و علاقه به درس در سطح خوبی قرار ندارند.	۲	
		اهمیت نداشتن کیفیت آموزش در هنرستان	۲۴	ادارات هرگز به کیفیت آموزش کشاورزی در هنرستان‌ها فکر نمی‌کنند.

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره اول متوسطه و نبود زمینه‌ی جذب هنرجویان مستعد و علاقه‌مند	تناسب نداشتن پذیرش هنرجویان با نیازهای بازار کار	آموزش منطبق بر نیازمندی‌های بازار کار نیست و آموزش کشاورزی کاستی‌های زیادی دارد.	۴۰
		تعداد دانش‌آموختگان در بخش کشاورزی بسیار بالاتر از نیاز واقعی کنونی بازار کار کشور است.	۱۸
		متولیان تصمیم‌سازی در آموزش و پرورش بر این باورند که به هر قیمتی بایستی آموزش‌های فنی حرفه‌ای را به‌صورت عرضه محور گسترش داد.	۹
		دانش‌آموزان در دوره ابتدایی و متوسطه اول به‌خوبی با رشته‌های کشاورزی آشنا نمی‌شوند.	۳۱
		برای تحصیل در رشته‌های کشاورزی برای دانش‌آموزان انتخابی وجود ندارد. انتخاب زمانی معنا دارد که آگاهی وجود داشته باشد این آگاهی در دانش‌آموزان وجود ندارد.	۲۵
		مشاوران مدرسه‌های دوره اول متوسطه که می‌توانند نقش مهمی در هدایت تحصیلی داشته باشند در اغلب موارد اطلاعی در ارتباط با رشته‌های کشاورزی ندارد.	۱۲
		در حال حاضر محتواهای درسی موجود در دوره‌های ابتدایی و متوسطه اول در ارتباط با آموزش کشاورزی و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان هیچ کمکی نمی‌کند.	۱۰
		عکس و نگاره‌های استفاده‌شده در کتاب‌های دوره ابتدایی و متوسطه اول تصویری نامناسب از کشاورزی را ارائه می‌دهد.	۹
		محتوای درس‌های دوره ابتدایی برای آشنایی دانش‌آموزان با اهمیت کشاورزی مناسب و کافی نیست.	۳

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره اول متوسطه و نبود زمینه‌ی جذب هنرجویان مستعد و علاقه‌مند	آشنا نبودن و ناتوانی دبیران	در هدایت تحصیلی دانش‌آموزان رشته کشاورزی آخرین گزینه‌ای است که به دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود و این باعث می‌شود که دانش‌آموزان ضعیف به هنرستان‌های کشاورزی هدایت شوند.	۹۱
		کار و فناوری و مشاوران	در هدایت تحصیلی موجود، دانش‌آموزی که در هیچ‌جا امکان ثبت‌نام برایش وجود نداشته باشد در هنرستان کشاورزی ثبت‌نام می‌کنند.
	تحصیلی در شناساندن رشته‌های کشاورزی	کسانی که به‌عنوان مشاور در دوره اول متوسطه و یا در دوره ابتدائی کار می‌کنند صلاحیت‌های لازم را برای هدایت تحصیلی خوب دارا نیستند.	۲۵
	هدایت	عدم آشنایی دبیران کار و فناوری در دوره متوسطه اول با فعالیت‌های کشاورزی نیز یکی دیگر از عامل‌های رغبت اندک دانش‌آموزان مستعد به رشته‌های کشاورزی است.	۲۴
	دانش‌آموزان به سمت هنرستان‌های کشاورزی	در جذب هنرجو به‌هیچ‌وجه مشاوران تحصیلی آموزش و پرورش در ارتباط با آموزش‌های کشاورزی توجیه نیستند و اطلاعات لازم را در اختیار ندارند تا به هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بپردازند.	۱۹
		مشاوران تحصیلی در دوره اول متوسطه با هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به سمت کشاورزی بیگانه‌اند.	۱۶
		به دلیل شرایط حاکم بر جامعه از نظر اقتصادی و اجتماعی دانش‌آموزان هیچ رغبتی برای تحصیل در هنرستان کشاورزی ندارند.	۳۵
		جایگاه اجتماعی کشاورزان و وضعیت اقتصادی آنان نسبت به شغل‌های دیگر نامناسب است بنابراین انتظار جذب هنرجو در هنرستان‌های کشاورزی بسیار پایین است.	۳۲
	پایگاه اجتماعی ضعیف کشاورزان و روستاییان	دانش‌آموزانی که پیشینه کشاورزی دارند و اغلب روستایی هستند به دلیل مشاهده وضعیت مالی ضعیف خانواده‌هایشان رغبت چندانی به تحصیل در رشته‌های کشاورزی ندارند.	۲۶
		دانش‌آموزان با دیدن بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی، پایین بودن درآمد و رفاه شاغلین بخش کشاورزی نسبت به دیگر شغل‌ها رشته‌های کشاورزی را برای ادامه تحصیل مناسب نمی‌بینند	۲۵
		خیلی از خانواده‌های منطقه ما کشاورز هستند. کشاورزان علاقه و گرایش چندانی به تحصیل فرزندانشان در رشته‌های کشاورزی ندارند	۲۱
		اغلب کشاورزان تنگ‌دست هستند و به همین دلیل کشاورزی در نزد دانش‌آموزان مترادف با فقر و فلاکت است به‌طور طبیعی دانش‌آموز توانمند نایستی به رشته‌های کشاورزی روی آورد.	۹

ادامه جدول ۱ - نتایج ناشی از کدگذاری باز و محوری وضعیت موجود و مسئله‌ها و چالش‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

مقوله‌های گسترده	مقوله	مفهوم‌ها	فراوانی
ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره اول متوسطه و نبود زمینه‌ی جذب هنرجویان مستعد و علاقه‌مند	پایگاه اجتماعی ضعیف کشاورزان و روستاییان	وضعیت ظاهری و مالی هنرجویان روستایی که نماینده کشاورزی تلقی می‌شوند رغبت و انگیزه هنرجویان شهری را هم از بین می‌برد.	۸
		وضعیت بد مالی و تحصیلی روستاییان، گرایش به رشته‌های کشاورزی را کاهش می‌دهد.	۷
		با توجه به شرایط روز کشاورزان و کشاورزی، گسترش ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی نقشی منفی در جذب هنرجویان کشاورزی دارد و شغل‌های کشاورزی برای دانش‌آموزان شهری و روستایی جذابیتی ندارد.	۸
		وضعیت موجود در جامعه انگیزه‌ای را برای تحصیل در رشته کشاورزی ایجاد نمی‌کند.	۸
		هنرجویان کشاورزی برای تحصیل در رشته کشاورزی منزلتی در اجتماع نمی‌بینند و احساس شرمساری می‌کنند.	۶
		دانش‌آموزان با مشاهده وضعیت اکثریت غالب جامعه شاغل در بخش کشاورزی نتیجه می‌گیرند که هرگز با رشته‌های کشاورزی به‌جایی نمی‌رسند.	۲
مسئله‌های مالی و خانوادگی هنرجویان	مسئله‌های مالی و خانوادگی هنرجویان	امروزه با لحاظ مسئله‌های مربوط به انتخاب رشته، درصد بزرگی از هنرجویان هدایت‌شده به هنرستان‌های کشاورزی را هنرجویان کم‌بضاعت و دارای مسئله‌های خانوادگی و همچنین فرزندان طلاق تشکیل می‌دهد.	۴۹
		در صورتی دانش‌آموزان برای ثبت‌نام در هنرستان‌های کشاورزی حاضر می‌شوند که دو عامل فقر و نمره‌های پایین یا پایه تحصیلی ضعیف در دوره اول متوسطه در کنار هم قرار گیرد.	۳۴
		درصد کمی از هنرجویان دارای والدین با تحصیلات بالای دیپلم هستند.	۲۹
		دانش‌آموزانی که به‌عنوان هنرجو جذب هنرستان کشاورزی می‌شوند اغلب از طبقه‌های ضعیف اجتماعی بوده و ناهنجاری‌های رفتاری بسیاری دارند.	۲۳
		اکثریت هنرجویانی که در خوابگاه‌ها ساکن می‌شوند هنرجویانی هستند که در خانه جایگاهی مناسب نیافته‌اند به محیط خوابگاهی به‌عنوان امن پناه آورده‌اند.	۱۹
		شمار بسیار اندکی از دانش‌آموزان مستعد جذب هنرستان‌های کشاورزی شده‌اند که اغلب خانواده‌های آن‌ها کم‌بضاعت هستند و تحصیلات پایین‌تری دارند.	۱۰
نبود امکانات ورزشی و تفریحی و رفاهی در هنرستان‌ها	نبود امکانات ورزشی و تفریحی و رفاهی در هنرستان‌ها	نبود امکانات ورزشی، تفریحی، فرهنگی و رفاهی جایگزین در هنرستان‌های کشاورزی در شرایط دوری هنرستان‌ها از امکانات شهری باعث استقبال کم یا نبود زمینه‌ی جذب هنرجو می‌شود.	۱

محوری در ۱۲ گروه دسته‌بندی شدند و مفهوم‌ها/ مقوله‌های گسترده را تشکیل دادند که در جدول ۲ آورده شده است. آخرین مرحله از کدگذاری در تحلیل‌های استقرایی و رویکرد نظریه داده بنیان، کدگذاری انتخابی یا گزینشی است که ارتباط بین محورها یا مفهوم‌ها/ مقوله‌های گسترده را نشان می‌دهد. چگونگی ارتباط ۱۲ مفهوم گسترده به دست آمده از تحقیق در نگاره ۱ آورده شده است.

فرایند کدگذاری باز منجر به استخراج ۲۴۶ مفهوم در زمینه‌ی وضعیت موجود و نیز مسئله‌های آموزش متوسطه کشاورزی شد که در فرایند آموزش کشاورزی در هنرستان‌ها تأثیر دارد. در ادامه، برای جمع‌بندی و خلاصه کردن موارد ناشی از کدگذاری باز از کدگذاری محوری استفاده شد که موارد دارای همانندی مفهومی در یک محور قرار گرفتند. استخراج ۵۲ محور حاصل فرایند کدگذاری محوری بودند که با توجه به نزدیکی معنایی برخی از آن‌ها و خلاصه‌سازی، ۵۲ مفهوم ناشی از کدگذاری

جدول ۲- رتبه‌بندی مقوله‌های گسترده وضعیت موجود و مسئله‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران

رتبه	مقوله‌ها	میانگین فراوانی مفهوم‌ها
۱	بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی و پایین بودن حقوق و درآمد اشتغال در کشاورزی	۳۲/۷۷
۲	مسئله‌های مالی و خانوادگی هنرجویان	۲۷/۳۳
۳	کمبود نیروی انسانی متخصص / بانگیزه و مدیریت نامناسب جذب نیروی انسانی	۲۵/۹۵
۴	ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی در دوره اول متوسطه در جذب هنرجویان مستعد و علاقه‌مند	۲۰/۹۵۸
۵	کمبود منابع‌های مالی و زیرساخت‌های آموزشی	۲۰/۶۳
۶	ناکارآمدی مهارتی و دانشی هنرستان در تربیت نیروی انسانی ماهر و توانمند موردنیاز بازار کار	۱۹/۵۵
۷	نارسائی نظام کنونی در برآوردن نیازهای ماهیتی آموزش کشاورزی	۱۷/۴۶۶
۸	نامناسب بودن محتوا و نقص‌های فنی در تولید محتوا	۱۷/۳۵
۹	مدیریت نامناسب توأم با فساد اداری	۱۶/۷۸۵
۱۰	محدودیت‌های زمانی در ارائه آموزش‌های کشاورزی	۱۲
۱۱	آشنا نبودن هنرآموزان با شیوه ارزشیابی و تدریس و ناتوانی در ارزشیابی شایستگی محور	۱۰/۸۳
۱۲	نبود امکانات ورزشی و تفریحی و رفاهی کافی در هنرستان‌ها	۱

درآمدهای اشتغال در بخش کشاورزی، مسئله‌های مالی و خانوادگی هنرجویان، کمبود نیروی انسانی متخصص و بانگیزه و مدیریت نامناسب جذب و استخدام نیروی انسانی موردنیاز، ناکارآمدی روندهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره اول متوسطه و نبود زمینه‌ی جذب

در جدول ۲، اولویت‌بندی مقوله‌های گسترده وضعیت موجود و مسئله‌های آموزش کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی ایران با توجه به میانگین فراوانی مفهوم‌ها در ۱۲ زمینه نشان داده شده است که به ترتیب عبارت‌اند از: بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی و پایین بودن حقوق و

هنرجویان مستعد و علاقه‌مند، ناکارآمدی مهارتی و دانشی هنرستان در تربیت نیروی انسانی ماهر و توانمند موردنیاز بازار کار، نارسائی نظام برنامه‌ریزی و اداری موجود در برآوردن نیازهای ماهیتی آموزش کشاورزی، نامناسب بودن محتوا و کاستی‌های فنی در تولید محتوا، مدیریت

نامناسب توأم با فساد اداری، محدودیت‌های زمانی در ارائه آموزش‌های کشاورزی، آشنا نبودن هنرآموزان با آموزش درست و ارزشیابی نادرست و ناکارآمد نبود امکان ارزشیابی شایستگی محور، فقدان امکانات ورزشی و تفریحی و رفاهی در هنرستان‌ها.

نگاره ۱- نتایج مرحله کدگذاری انتخابی در زمینه مسئله‌های آموزش کشاورزی در دوره متوسطه (هنرستان‌های کشاورزی)

اصلی آموزش‌های کشاورزی توسعه سرمایه انسانی برای برآورده کردن نیازهای بخش کشاورزی است سیاست عرضه محوری آموزش‌ها فاصله زیادی را بین نیازهای بازار کار کشاورزی و آموزش‌های کشاورزی به وجود آورده است بی‌توجهی به نیاز بخش کشاورزی و نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی کشور منجر به کمترین میزان کارایی خارجی آموزش‌ها شده است. بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی و پایین بودن حقوق و درآمد اشتغال در کشاورزی از نمودهای بارز پایین بودن کارایی خارجی این آموزش‌ها در ایران است به همین دلیل هنرستان‌های کشاورزی

با توجه به رابطه‌های موجود در نگاره ۱، این مسئله‌ها با یکدیگر در ارتباط هستند و وجود هر یک از آن‌ها، اثرگذاری مورد بعدی را دوجندان کرده و تشدید می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

بر مبنای یافته‌های این پژوهش طراحی و برنامه‌ریزی درسی برای آموزش متوسطه کشاورزی کشور به‌طور متمرکز و بدون توجه به ویژگی‌های اقلیم‌های منطقه‌های مختلف کشور و وضعیت و شکل‌های گوناگون نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی انجام شده است درحالی‌که هدف

در طی سال‌ها به‌مرور جایگاه مؤثر خود را در جذب و تربیت هنرجویان مستعد از دست داده‌اند. سهم بزرگی از علت‌های ناکامی برنامه‌ریزی برای آموزش متوسطه کشور با مسئله‌های بازار کار و نابسامانی و بی‌برنامگی بهره‌برداری‌های کشاورزی کشور، غالب بودن کشاورزی خانوادگی و معیشتی، حقوق و درآمد پایین و نبود بیمه مناسب برای شغل‌های کشاورزی، خرد بودن صنایع کشاورزی، سرمایه‌گذاری کم در بخش کشاورزی، آزاد بودن ورود افراد غیرتخصصی به بخش کشاورزی، بیکاری دانش‌آموختگان کشاورزی، نبود زمینه‌ی پشتیبانی متولیان کشاورزی از دانش‌آموختگان کشاورزی و جایگاه پایین اجتماعی و اقتصادی کشاورزی در جامعه ایران در پیوند است. برای بهبود وضعیت بایستی ارتباطی نظام‌مند بین برنامه‌ریزان آموزش‌های متوسطه کشور و برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران بخش کشاورزی ایجاد شود و آموزش کشاورزی بر مبنای نیازهای بخش کشاورزی و در نظر گرفتن نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی کشور برنامه‌ریزی و اجرا شود.

هم‌راستا با نتایج بررسی و ارزیابی سو (۲۰۱۶) مشخص شد که کمبود نیروی انسانی متخصص در هنرستان‌های کشاورزی کشور از مهم‌ترین مسئله‌های آموزش‌های کشاورزی است و دارای دو بعد اصلی است. بعد اول مربوط به داشتن تخصص و دانش در زمینه‌ی کشاورزی است و بعد دوم داشتن تخصص و مهارت در تدریس و آموزش‌گری است به لحاظ وجود دانش‌آموختگان دانشگاهی فراوان در زمینه بعد اول محدودیتی در کشور نیست؛ بخش عمده مسئله مربوط به توانایی‌های پایین متخصصان کشاورزی در مهارت‌های تدریس و انتقال دانش کشاورزی به هنرجویان است که در کنار دیگر مسئله‌های مربوط به استخدام هنرآموزان در تضعیف یکی از ارکان آموزش متوسطه مؤثر کشور است. تلفیق دو عامل صلاحیت‌های آموزش‌گری و دانش کشاورزی در هنرآموزان زمانی محقق

می‌شود که جایگاهی برای آموزش هنرآموزان کشاورزی و تعلیم آنان اختصاص داده شود. هیچ‌یک از واحدهای دانشگاه فرهنگیان، در تربیت هنرآموز کشاورزی فعالیت نمی‌کنند؛ و این امر مهم همچنان مغفول مانده است یافته‌های مؤذن و همکاران (۱۳۹۲)، پیرامون و همکاران (۱۴۰۱) مؤید این امر است. از طرف دیگر روند جذب و استخدام هنرآموزان در جهت تأمین هدف‌های آموزش کشاورزی نیست. فساد اداری و وجود سهمیه‌های مختلف بازدارنده‌ی بزرگی در به‌کارگیری هنرآموزان کشاورزی با صلاحیت و توانمند است. دارا بودن و پایداری انگیزه و علاقه به شغل آموزش‌گری از عامل‌های مؤثر در داشتن نیروی انسانی کارآمد در آموزش کشاورزی است. با توجه به نتایج تحقیق، انگیزه پایین هنرجویان و نبود علاقه آنان به تحصیل و کسب مهارت‌های کشاورزی، نبود مهارت‌های تدریس در اکثریت هنرآموزان، جایگاه شغلی و حقوق و درآمد پایین از علت‌های مهم فرسودگی و کاهش انگیزه و علاقه هنرآموزان است. تقی پور و خسروی پور (۱۳۹۹)، مؤذن‌زاده و همکاران (۱۳۹۲)، موسوی (۱۳۹۹)، آلام و همکاران (۲۰۰۹) و اتوکورنین (۲۰۱۷) به نتایج همانندی در بررسی‌های خود دست‌یافته‌اند.

ابلاغ‌های بالادستی و تصمیم‌سازی‌های غیرتخصصی نیز فرایند جذب نیروی متخصص را تحت تأثیر قرار داده است. به دنبال اصلاح‌های سال‌های اخیر در آموزش متوسطه، هنرستان‌های کشاورزی زیرمجموعه هنرستان‌های فنی و تحت مدیریت اداره کل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای اداره می‌شود، یکی از پیامدهای این امر اختصاص نیرو به هنرستان‌های کشاورزی همانند دیگر هنرستان‌های فنی است. درحالی‌که هنرستان‌های کشاورزی به جهت ماهیت آموزش‌های کشاورزی مبنی بر استفاده از نهاده‌های آموزشی زنده و لزوم دایر ماندن کارگاه‌ها در روزهای تعطیل و ساعت‌های غیر اداری به نیروی انسانی به‌مراتب بیشتری نیاز دارند که تحت آیین‌نامه‌ها و قوانین کنونی نادیده گرفته شده است.

پژوهشی تقی‌بیگی و خسروی‌پور (۱۳۹۹) نیز مؤید این امر است. افزون بر این، دانش‌آموزان و خانواده‌ها به هنگام انتخاب رشته و ثبت‌نام در مدرسه‌ها به امکانات موجود در مدرسه‌ها دقت می‌کنند و وجود امکانات آموزشی و رفاهی بیشتر در موسسه به‌عنوان یک عامل مثبت در جذب و ثبت‌نام هنرجوی مستعد است. در اثر کمبود امکانات از آموزش‌های عملی صرف‌نظر می‌شود و ساعات‌های درسی با آموزش‌های نظری پر می‌شود.

نوسازی پیوسته تجهیزات با توجه به فناوری‌های روز جهان و بازار کار کشاورزی کشور نیز یکی از موارد مهم در کارآمدتر کردن آموزش‌های متوسطه کشاورزی است. بیشتر مصاحبه‌شوندگان به این نکته مهم اشاره کردند که هنرستان‌های کشاورزی نه‌تنها از کمبود منابع‌ها و تجهیزات رنج می‌برند بلکه کهنه و مستهلک بودن تجهیزات موجود در هنرستان‌ها نیز یکی دیگر از ارکان آموزش‌های متوسطه کشاورزی کشور را با مسئله روبرو کرده است و تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان آموزش متوسطه کشاورزی به این امر مهم توجه ندارند. افزون بر این، ایجاد رشته‌های جدید در هنرستان‌ها، بدون توجه به کفایت امکانات و توانمندی‌های هنرستان‌ها ایجاد می‌شوند. همچنین، تهیه محتوای‌ها و تألیف کتاب‌های درسی نیز بدون توجه به امکانات و تجهیزات موجود در هنرستان‌ها صورت گرفته است.

اجرای برنامه‌های آموزشی هنرستان‌های کشاورزی مانند دیگر مدرسه‌ها از اول پاییز تا آخر فصل بهار انجام می‌شود. در بیشتر جاهای کشور با آغاز سال تحصیلی سال زراعی به پایان می‌رسد و فعالیت‌های کشاورزی تعطیل می‌شوند؛ بنابراین نظام موجود در ارائه آموزش‌های متوسطه کشاورزی مناسب و برنامه‌ریزی درسی دچار ناکارآمدی شدید است.

آموزش متوسطه کشاورزی کشور به دلیل نبود یک نظام مدیریت مؤثر، نبود امکان تأمین منابع کافی

ناکارآمدی هدایت تحصیلی در دوره اول متوسطه از عامل‌های کاهش کارایی خارجی و داخلی آموزش‌های متوسطه کشاورزی است. نقطه آغاز این مسئله در محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه اول، ناآشنایی دبیران کار و فناوری و مشاوران تحصیلی با اهمیت آموزش‌ها و جایگاه کشاورزی برای انتقال به دانش‌آموزان است. مصاحبه‌شوندگان اذعان کردند که هنرجویان در هنگام ورود به هنرستان‌ها دارای کمترین میزان آشنایی با رشته‌های کشاورزی بوده‌اند و تحصیل در شاخه کشاورزی به‌عنوان آخرین اولویت در برگه هدایت تحصیلی آنان بوده است. هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی از خانواده‌های تنگدست با پایه تحصیلی ضعیف هستند که انگیزه و علاقه به کار کشاورزی در آنان کم است. بیشتر هنرجویان باهدف‌هایی غیر از کسب مهارت و اشتغال در هنرستان کشاورزی ثبت‌نام کرده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده از بررسی‌های آلام و همکاران (۲۰۰۹) در همین راستا است.

تنوع موضوع‌ها و شیوه‌های تدریس درس‌های کشاورزی نیازمند روش‌های مختلف ارزشیابی است. کمبود امکانات آموزشی و فقدان دوره‌های نظری و کارورزی برای کسب صلاحیت‌های تدریس و ارزشیابی برای هنرآموزان کشاورزی باعث شده است که آنان ارزشیابی سنتی را به ارزشیابی‌های کارآمد و پیشرفته و شایستگی محور ترجیح دهند. یکی از مصاحبه‌شوندگان نقل کردند که «به دلیل اینکه هنوز امکانات لازم هماهنگ با محتواهای جدید فراهم نشده است، ارزشیابی مبتنی بر شایستگی در بیشتر موارد قابل اجرا نیست».

کمبود منابع‌های مالی، امکانات و زیرساخت‌های کارگاهی در هنرستان‌های کشاورزی با تأثیر منفی بر کیفیت آموزش و مهارت هنرجویان باعث توانایی پایین و مهارت کم دانش‌آموختگان کشاورزی می‌شود؛ و در نتیجه کارفرمایان علاقه‌مند به جذب آنان نیستند. نتایج کار

و نداشتن برنامه‌های آموزشی مبتنی بر نیاز انواع مختلف شغل‌ها و شکل‌های پرشمار بهره‌برداری‌های کشاورزی و درنهایت با عرضه محوری آموزش‌های کشاورزی در تربیت نیروی انسانی ماهر بخش کشاورزی موفق نبوده است و قادر به تأمین نیازهای اقتصادی و اجتماعی جامعه در بخش کشاورزی و غذا نیست. سوء مدیریت‌ها بیشتر به سبب وجود مدیران نامتخصص در زمینه کشاورزی است. ناآشنایی مدیران، برنامه‌ریزان، مشاوران و تصمیم‌سازان آموزش و پرورش کشور با بخش کشاورزی در سطح ستادی موجب تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های ناکارآمد شده است. از سوء مدیریت‌های انجام‌شده در آموزش و پرورش می‌توان به برون‌سپاری آموزش‌های کشاورزی، صدور ابلاغیه‌هایی مبنی بر تبدیل هنرستان‌ها به بنگاه‌های تولیدی منجر به انحراف هدف‌های هنرستان‌ها از آموزش کشاورزی به سمت تولید محصول‌های کشاورزی و درآمدزایی، قرار گرفتن هنرستان‌ها در زیرمجموعه هنرستان‌های فنی، اختصاص نیروها و منابع‌ها به هنرستان‌ها همانند دیگر هنرستان‌ها و مدرسه‌ها اشاره کرد.

محتوای ارائه‌شده در کتاب‌های درسی به‌عنوان یکی از ارکان مهم آموزشی در هر موسسه آموزشی است. محتوای ارائه‌شده باید مناسب باهدف‌های آموزشی رشته و بازار کار، امکانات آموزشی هنرستان‌ها و توانمندی هنرآموزان در به‌کارگیری روش‌های تدریس متناسب آن تهیه و تولید شود و با آموخته‌های دوره‌های پیشین تحصیلی هنرجویان هماهنگ باشد و اطلاعات به‌روز و کارآمدی را ارائه دهد. درحالی‌که این موارد به‌درستی در تدوین کتاب‌های درسی هنرستان‌ها اجرا نشده است. بنا بر نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق، تألیف و تدوین محتوای کتاب‌های درسی هنرستان کشاورزی در شرایط محدودیت شدید مالی امکان به‌روزرسانی با شرایط متغیر بازار کار را ندارد و به‌طور عمده محتوی آن‌ها توسط افراد نامتخصص

به‌صورت دستوری و متمرکز از بالا به پایین برنامه‌ریزی و تدوین می‌شوند. دستوری بودن محتوا باعث می‌شود که محتوای ارائه‌شده انعطاف‌پذیری لازم را برای اجرای کارآمد در همه منطقه‌های کشور نداشته باشد. با توجه به نتایج تحقیق، در برخی موارد نیز محتواهای تولیدشده به‌صورت کامل به ارائه مبحث‌ها نپرداخته‌اند و یا در ارائه مبحث‌ها، سلسله‌مراتب مطالب، پیش‌نیازها و دروس پایه رعایت نشده است. محتوی درسی تولیدشده بدون توجه به امکانات هنرستان‌های کشاورزی تهیه شده است و در عمل با امکانات موجود و مهارت‌های تدریس هماهنگی لازم وجود ندارد. مسئله‌ی عمده دیگر در محتوای کتاب‌های درسی هنرستان‌ها مربوط به دستوری بودن محتوا و سازگار نبودن آن‌ها با نیاز بازار کار منطقه‌های مختلف کشور است. حجم زیاد درس‌های عمومی باعث کمبود زمان برای ارائه آموزش‌های تخصصی کشاورزی شده است و از این نظر هم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی موفق نبوده است. نتایج بررسی‌های تقی‌بیگی و خسروی‌پور (۱۳۹۹) و قهاری و همکاران (۱۳۹۸) هم‌راستا با نتایج تحقیق حاضر است.

خارج از شهر بودن هنرستان‌ها و مسئله‌های در پیوند با رفت‌وآمد هنرجویان بار مالی اضافی بر خانواده‌ها تحمیل می‌کند و زمان لازم برای رفت‌وآمد و نگرانی‌های امنیتی را افزایش می‌دهد لذا به‌عنوان یک عامل منفی در گرایش دانش‌آموزان به هنرستان کشاورزی است. نوبلاچ (۲۰۰۸) و سو (۲۰۱۶) به نتایج همانندی در این زمینه دست‌یافته‌اند.

با توجه به نتایج تحقیق می‌توان گفت وضعیت موجود آموزش کشاورزی در دوره متوسطه با وضعیت مطلوب و مورد انتظار از این بخش فاصله معنی‌داری دارد و مسئله‌ها و کاستی‌های موجود کارآمدی آموزش‌های کشاورزی در هنرستان‌های کشاورزی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برای دستیابی به یک نظام کامل و کارآمد

6 - Knobloch

7- Aithal, P. S.

8 Alam

9- Eneji, Emmanuel Esidene

10- Xu, H

11- Hurst

بایستی همه ارکان آموزش‌های کشاورزی در همه ابعاد موردتوجه قرار گیرند و این امر جز از طریق مدیریت نظام‌مند امکان‌پذیر نخواهد بود.

پی‌نوشت‌ها

- 1- Adewale
- 2- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)
- 3- Rayfield
- 4- United Nations Education Scientific & Cultural Organization (UNESCO)
- 5- International Labour Organization (ILO)

یادداشت‌ها

از تمامی مدیران، کارشناسان و هنرآموزان هنرستان‌های کشاورزی به جهت شرکت در مصاحبه‌ها، صرف وقت و حوصله برای انجام این مطالعه، نهایت تشکر و قدردانی را داریم.

منبع‌ها

- امین زاده، ر.، شفیع، م.، و منتظرالقائم، م. (۱۳۹۹). بررسی و مقایسه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ایران با سایر کشورهای دنیا. دو فصلنامه صنعت و دانشگاه، ۱۲(۴۵): ۱۶-۱.
- ایروانی، ش. (۱۳۹۳). مقدمه‌ای بر تبیین ماهیت نظام آموزش و پرورش ایران از آغاز دوره‌ی مدرن‌سازی تا امروز. پژوهشنامه مبانی تعلیم و تربیت، ۴(۱): ۱۴-۸۳.
- پازوکی، س.، صبوری، م.، دانائی، ا. و عمانی، ا. (۱۴۰۱). طراحی نظام آموزشی هنرستان‌های کشاورزی مبتنی بر الگوی توانمند ساز. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۵۳(۱): ۹۷-۱۱۲.
- پیرامون، ع. سواری، م. سواری، م. (۱۴۰۱). عوامل مؤثر بر عدم موفقیت هنرستان‌های کشاورزی استان خوزستان: کاربرد نظریه بنیانی. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۸(۲): ۸۷-۱۰۳.
- تقی بیگی، م. و خسروی پور، ب. (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی هنرستان‌ها و مراکز آموزش کشاورزی از نظر هنجاری، مدیران و آموزشگران. فناوری آموزش (فناوری و آموزش)، ۱۴(۳): ۶۲۹-۶۴۲. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPa-per.aspx?id=۵۶۰۸۹۸>
- جهانیان، ر. (۱۳۸۹). صلاحیت‌های موردنیاز مدیران آموزشی. تحقیقات مدیریت آموزشی، ۱(۳): ۱۴۲-۱۲۱.
- زارع، ا.، احمدوند، م.، نوشادی، ن. و شریف‌زاده، م. (۱۳۹۷). واکاوی وضعیت شغلی و تحصیلی دانش‌آموختگان هنرستان کشاورزی شهید مطهری شیراز: کاربردی از مطالعه پیگیرانه. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۴(۱): ۲۱۵-۲۲۸.
- سلیمانی‌نژاد، س.، دوراندیش، آ. و نیکوکار، ا. (۱۳۹۵). شناسایی عوامل اقتصادی و اقلیمی اثرگذار بر ارزش‌افزوده بخش کشاورزی ایران. دهمین کنفرانس دوسالانه اقتصاد کشاورزی ایران. دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۲۲ و ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۵.
- شاهپوری، پ.، شهریاری، م. و زمانی، م. (۱۳۹۷). راهنمای اجرای طرح آموزش همراه با تولید در هنرستان‌ها. دبیرخانه راهبری کشوری آموزش همراه با تولید. اصفهان. نشر پویا اندیشه-نگین ایران.

صالحی، ک.، زین‌آبادی، ح.، و کیانمنش، ع. (۱۳۸۵). نگاهی تحلیلی بر عملکرد هنرستان‌های کاردانش، موردی از ارزشیابی کیفیت بروندهای هنرستان‌های کاردانش منطقه دو شهر تهران. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، (۱۶)۵: ۱۱۹-۱۶۳.

عباس زاده، س.، شاهی، س. و مهرعلیزاده، ی. (۱۳۹۸). تناسب آموزش‌های هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای آموزشی صنایع کوچک شهر اهواز. دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی (۱۴)۷: ۴۸-۷۰.

فیضی خزایی، ش. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی هنرستان و مرکز آموزش جهاد کشاورزی شهرستان سنندج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه رازی.

قهاری، ح.، صالحی عمران، ا. و عابدینی بلترک، م. (۱۳۹۸). در تحلیل محتوای کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای از نظر میزان توجه به شایستگی‌های حرفه‌ای در ایران سال ۱۳۹۸. فصلنامه علمی کارافن. (۲)۱۶: ۵۱-۷۰.

کاووسی، ط. (۱۳۸۷). رابطه آموزش‌های کاردانش و فنی و حرفه‌ای با اشتغال در استان آذربایجان شرقی. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، (۱)۱: ۸۳-۹۶. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=208490>

لشگرآرا، ف.، جمعگی، م. و میردامادی، س. (۱۳۹۳). مقایسه‌ی دیدگاه هنرآموزان و هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی آموزش‌وپرورش استان تهران نسبت به ضرورت‌ها و چالش‌های به‌کارگیری فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۶ (۳۱): ۳۸-۴۵.

محمدعلی، م. (۱۳۹۰). آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و راه‌های اصلاح آن. فصلنامه رشد، آموزش فنی و حرفه‌ای، ۷ (۱): ۱۰-۱۸.

مرادی، م.، و عمانی، ا. (۱۳۹۷). شناسایی موانع و راهبردهای بهبود نظام آموزشی هنرستان‌های کشاورزی استان خوزستان (از دیدگاه هنرجویان و هنرآموزان). پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، (۴۴)۴: ۹-۲۰.

مرکز آمار ایران، (۱۳۹۹). سالنامه آماری کشور. ۱۳۹۷. قابل‌دستیابی در: http://nnt.sci.org.ir/sites/apps/yearbook/year_book_doc/99-99-04.pdf

موحدی، ر.، سلیمی‌نژاد، ع.، و سعدی، ح. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی ابعاد آموزشی هنرستان‌های کشاورزی استانهای همدان و کردستان. رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، (۴)۴: ۶۶-۴۵.

مؤذن، ز.، موحدمحمدی، ح.، رضوانفر، ا.، و پورآتشی، م. (۱۳۹۲). بررسی عملکرد شغلی مدیران هنرستان‌های کشاورزی استان تهران از دیدگاه آموزشگران. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)، (۲)۴۴: ۲۱۱-۲۲۰.

موسوی، ف. (۱۳۹۹). اشتیاق واکاوی مقایسه میزان شغلی دبیران و هنرآموزان مدارس شهر کرمانشاه. مجله توانمندسازی سرمایه انسانی، (۴)۳: ۲۹۹-۳۱۰.

Adeiwale, B., Adisa, O., Ndububa, C., Olawoyin, O., & Adedokun, A. (2017). Attitude of students and teachers towards vocational education in secondary schools in Ota, Ogun State, Nigeria. International Technology, Education and Development Conference, March 2017, DOI: 10.21125/inted.2017.1062

Aithal, P. S., & Aithal, S. (2020). Analysis of the Indian National Education Policy 2020 towards achieving its objectives. International Journal of Management, Technology, and Social Sciences (IJMTS), 5(2), 19-41.

Alam, G. M., Hoque, K. E., Khalifa, M. T. B., Siraj, S. B., & Ghani, M. F. B. A. (2009). The role of agriculture education and training on agriculture economics and national development of Bangladesh. *African Journal of Agricultural Research*, 4(12): 1334-1350.

Eneji, E. E., Dantani, T, Afu, E. A. (2021). Agricultural Education and Sustainable Development: The Nigerian Experience. *International Journal of Social Sciences and Management Research*, 7(1): 59-65.
w.iardjournals.org

Hurst, S. D., Conner, N. W., Stripling, C. T., Blythe, J., Giorgi, A., Rubenstein, E. D, & Roberts, T. G. (2015). An exploration of the formal agricultural education system in Trinidad and Tobago. *Journal of Agricultural Education*, 56(1): 141-154.

Knobloch, N. A. (2008). Factors of Teacher beliefs related to integrating agriculture into elementary school classrooms. *Agriculture and Human Values*, 25(4), 529-539.

Otekunrin, O. A., Oni, L. O., & Otekunrin, O. A. (2017). Challenges, attitudes and academic performance of agricultural science students in Public secondary Schools of Ibadan North, Nigeria. *Journal of Scientific Research & Reports*. 13(1), 1-11

Rayfield, J., Murphrey, T. P., Skaggs, C., & Shafer, J. (2013). Factors that influence student decisions to enroll in a college of agriculture and life sciences. *NACTA Journal*, 57(1): 88-93.

Xu, H., (2016). Case Studies of Three Excellent TVET Schools. The Korea-World Bank. <https://www.scribd.com/document/513779710/120554>

Attitude Towards Agricultural Vocational Agricultural Schools in Secondary Level

Esmail Akhbar ¹, Ali Shams ^{2*}, Gholamreza Mojaradi ³, Shad Ali Tohidloo ⁴, Halimeh Razmi ⁵

1. Ph.D. student, Agricultural Education, University of Zanjan, Iran

2,3. Associate professor, Department of Agricultural Extension, Communication and Rural Development, University of Zanjan,

4. Assistant professor, Department of Agricultural Extension, Communication and Rural Development, University of Zanjan,

5. Ph.D. Graduate, Agricultural Education, University of Zanjan, Iran

Abstract

The statistics of recent years indicate a decrease in the desire of students to continue their education in secondary agricultural fields and also the lack of finding suitable jobs by the graduates of vocational agricultural schools in the agricultural sector. Knowing the current state of the secondary agricultural system is a prerequisite for any policy and planning in this field, and this research was conducted with the aim of analyzing the state of the agricultural education system at the secondary level. A total of 1000 people were included in the statistical population, of whom 851 were teachers and other educational executives, 107 were managers of the 107 agricultural institutions, and 42 were technical and vocational education specialists working for the Ministry of Education across the entire nation.

In this qualitative data-based research (Grounded Theory), using the purposeful sampling method (snowball), the process of selecting and studying the studied samples continued until reaching theoretical saturation, and finally 68 people from 22 provinces of the country were selected as a sample. To verify the reliability of the data, careful note-taking was used during data collection, and the important things were recorded and noted during the interview by the researchers. Repetition of contents and concepts by experts indicated the appropriate reliability of the collected data. The results showed that during the data analysis process, 246 concepts were identified in the open coding stage, which were located around 52 axes; the core categories were also categorized into 12 broad and optional categories that include all the components of the secondary education system. According to the nature of the identified problems, any modification and improvement of the current state of this system requires consideration of system management.

Index Terms: Agricultural education system, technical education system.

Corresponding Author: ali shams

Email: shams@znu.ac.ir

Received: 2022/12/03

Accepted: 2022/12/30